

# TRANSILVANIA

Anul 55.

Malu 1924.

Nr. 5.

„Mult pot puşinii, buni, împreună!...”

## LA BUCUREŞTI!

Cu adâncă emoţie sufletească scriu rândurile acestea în pragul plecării noastre la Bucureşti.

La Bucureşti!

Intreaga istorie a suferinţelor noastre de o mie de ani resare în suflet din noianul veacurilor trecute şi evlavie credinţei îndoaie genunchii spre Domnul din ceruri, care din mila sa nemărginită a dat această răsplată integrală îndelungei răbdări a neamului nostru de martiri.

La Bucureşti!

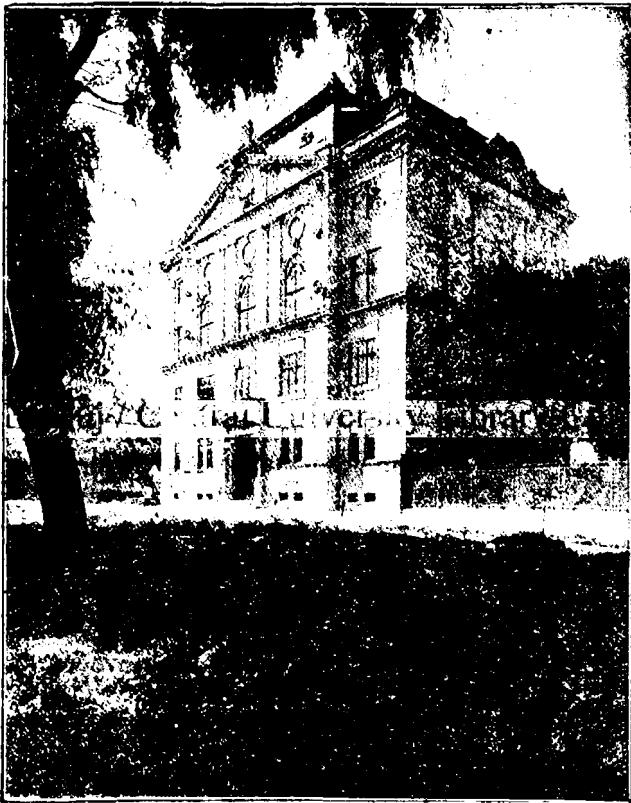
Acel mare şi sfânt preot, tatăl «Asociaţiunii pentru literatura română şi cultura poporului român», Andrei Şaguna, văzuse cu ochii-i de vultur viitorul, — şi astăzi, când plecăm la Bucureşti, la Bucureştii noştri, în capitala ţării noastre, răsună ca o profeţie, inspirată de nepătrunsul destin, cuvintele lui roştite în acea istorică toamnă a anului 1861, când la Sibiiu se înjghebă societatea noastră: *«Masa dulcii maicii noastre este pregătită pentru oaspeţi mulţi; maica noastră a fost până acum îmbrăcată în doliu, dar de acum înainte se îmbracă în haine de nuntă şi poartă la masă pe toţi fiii săi, ca să strălucească şi ea în casa şi cu casa sa şi să înoiască pe fiii săi, precum se înoiesc tinereţele vulturului».*

Iată plinirea vremii a sosit.

Şi cum dovedim-vom graţitudinea noastră fără margini faţă de providenţe, ce ni-a hărăzit acest noroc nevisat pentru noi şi zilele noastre, decât numai pentru veacurile zărite în depărtarea nădejdlor hrănite prin credinţa în puterea invincibilă a sfintei şi neperitoare dreptăţi a istoriei, care prin focul sufe-

rințelor pârguiește, victoria adevărului nebiruit de putere lumească?

Înainte de toate și mai presus de orice, «Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român» are misiunea să întrunească pe toți românii într'un mănunchiu



*Muzeul „Asociațiunii” din Sibiu.*

sufletesc, să slujească izbăvitorul ideal al solidarității unei națiuni, care începuse să se trezească la conștiința ființei sale distincte în mijlocul popoarelor lumii, să deștepte în toți iubirea de frate, să-i lege pe toți prin credința unui viitor glorios și fericit, «cum împreună plugarul în snop spicele de grâu curat».

În ziua de 10 Mai 1860, ce ciudată coincidență a zilei, 176 fruntași români transilvăneni, în frunte cu arhierii Alex. Șterca Șuluțiu și Andreiu Baron de Șaguna, cer voie dela Locotenența transilvană pentru «înființarea unei reșuniuni, a cărei chemare să fie lățirea culturii populare și înaintarea literaturii *cu puteri unite*».

A cărei chemare să fie: *cu puteri unite*.

Iată cheia neînșelătoare a tuturor izbânderilor, iată calea de urmat pentru întărirea pe veci a neamului nostru pe pământul sfânt, unde trăim aproape de două mii de ani, iată tăria de nebiruit în fața tuturor nelegiuirilor, în fața tuturor iadurilor: *cu puteri unite*.

Când în ziua de 13 Decembrie 1918, în sala tronului dela București, predam în mâinile Regelui tuturor Românilor actul unirii Transilvaniei cu patria mamă și cu toți frații români din Dacia lui Traian, spuneam gloriosului soldat, moștenitorul Coroanei de oșel: «Nu-Ți aducem, Maiestate, numai pământul Transilvaniei, ci mai presus de toate Ți aducem sufletul celor patru milioane de Români ai Ardealului».

Astăzi «Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român» își face intrarea glorioasă în capitala Țării Românești, în capitala Țării Noastre, a tuturor Românilor, chiar și a acelora în afară de frontierele trasate de diplomația vremurilor trecătoare și intrarea această a noastră în București se face în numele sfintei solidarități a întreg neamului românesc

Aducem cu noi adevărata iubire de frate, gândul statornic în viitorul de aur al acestui neam oropsit de soarte, dar vrednic de glorie strălucitoare «într'ale lumii ginte mari». Și mai vârtos aducem cu noi cheia neînșelătoare a oricăror măririi pământești: *cu puteri unite*.

Așa să ne ajute Dumnezeu.

Vasile Goldiș.



## Când pleacă „Asociațiunea“ la drum...

«Asociațiunea» se pregătește să întoarcă vizita societăților surori din vechiul Regat și e prea firesc dacă în clipele acestea de sărbătoare încearcă să-și adune gândurile mănunchiu și să se întrebe: sunt eu vrednică de a mă apropia de pragul altor societăți culturale românești?

Nu ca să se bată în piept, orgolioasă, își trece «Asociațiunea» în revistă culturală faptele săvârșite până în ziua de astăzi, ci ca să se priceapă clipa solemnă și mai bine, din partea tuturor. Așa se vor întinde și se vor strânge mai spontan mâinile spre urarea de bun-sosie și firele pe cari le va urzi războiul nostru cultural vor fi mai dese și mai trainice.

Clipa este cât se poate de bine aleasă. În mijlocul materialismului brutal al zilelor noastre, în puvoiul de lozinci care de care mai deșănțată, într'un timp, când — în toate țările — se întreabă omul care mai cugetă și la ziua de mâine: când se va purifica atmosfera îmbăcsită de toate miasele de după războiu? — societățile culturale românești cele mai de seamă își caută mâinile, reciproc, să și le strângă și să câștige puteri nouă, dând lozinca: Să ne gândim și la viața *sufletească*! Mai e și altceva, decât banul!

\* \* \*

Dacă a fost pătrunsă o societate culturală de un ideal, de o tendință spre ceva «excelsior», a fost «Asociațiunea». Pornită cu ajutoare bănești arhimodeste, dar date de nește idealști iremediabili — și orice s'ar zice: «idealștii» batjocoriți scot de multeori carul din piatră — având în fruntea ei pe arhierii celor două biserici românești, colaboratori desinteresăți, când a fost vorba de binele comun, «Asociațiunea» aceasta a tăiat dără adâncă în viața culturală, economică chiar, a poporului românesc.

Evoluția culturală a Românilor din Ardeal fără de «Asociațiune» nu ți-o poți închipui. Aici s'au plămădit cele mai frumoase visuri de mărire, aici au contribuit toți cei cu tragere de inimă față de cultură, ca poporul oprimat, poporul ținut pe nedreptul în întunec de un regim mașter, să se poată ridica și să-și scuture lanțurile ignoranței.

Ușor ți-e ție, snobule, care privești peste umeri sforțările spre lumină ale unei societăți ca acestea, ușor ți-e să zimbești la manifestările de acum 30—40 de ani, privindu-le din punctul



*Intrarea la muzeul „Asociațiunii” din Sibiu.*

de vedere estetic, al principiului «l'art pour l'art». Câtă vreme o boierime maghiară, care nu voia să priceapă curentul timpului, credea că ne poate ținea în cătușele iobăgiei, și ale iobăgiei

culturale, — noi contribuim ca alte culturi să prospereze, apărând granițele, ajutând cu palmele noastre mai noduroase ca recolta câmpurilor să se ducă tot în hambare străine.

Andrei Baron de Șaguna, Alexandru Șterca Șuluțiu, Gh. Barițiu, Timoteiu Cipariu — bărbați cu orizonturi largi, — și-au spus respicat: Așa nu mai poate dăinui! Deschideți ferestrele larg! Să cadă raze de soare și pe fruntea născută a bietului Român! — Și tulmoulor de chemare a fost ascultat.

An de an, din 1861 începând, de când s'a înființat «Asociațiunea» — adunările generale ale societății au fost nește panatenee românești, unde tot ce avea buh și de seamă româ-nimea, alerga să se vadă, să se cunoască și să lucreze împreună. Oamenii se știau ridica de asupra patimilor mărunte, priveau problemele din punct de vedere românesc, fără de colorit confesional sau politic — colaborau, fiindcă erau pătrunși de adevărul sfânt că numai colaborarea li va putea scoate din împas.

Care a fost activitatea «Asociațiunii»? A înființat publicarea de studii istorice-științifice, artistice și de opere literare. A înființat și susținut de mii biblioteci populare, în comunele românești, înjghebând câte o agentură (o filială) cu un comitet local. A aranjat expoziții etnografice, de agricultură, de grădinărit, pomărit, expoziții de copii, industriale și artistice, etc. A răspândit dragostea de carte românească — ținând conferințe și prelegeri populare în diferitele orașe, orașe și sate românești (peste 25,000 de prelegeri populare și 2500 conferințe pentru intelectuali). A dat premii pentru lucrări literare, economice etc. și a împărțit multe burse școlarilor și elevilor de meserii — 154,400 cor. A sprijinit înființarea băncilor populare, a cooperativelor. A ținut multe cursuri de analfabeți, pentru 15,989 persoane și a împărțit gratuit abecedare pentru analfabeți, (peste 9000). În cele 102 desparțaminte ale ei (de astăzi) vrea să pulseze și de aici înainte o viață culturală consistentă de importanță ei, publicând două biblioteci (una «Biblioteca populară» în 1.091,000 exemplare și care a ajuns la numărul 116), o bibliotecă («Astra») pentru intelectuali (din care s'au publicat 8 volume), o revistă «Transilvania» (care se află în anul al 55-lea de existență), împărțind biblioteci (3000), răspândind ca până acum sfaturi practice și indemnuri culturale spre o desăvârșire cât mai mare. Un «Muzeu» național etnografic-cultural, acum cu 15 apartamente, cu peste

30,000, obiecte s'a inaugurat în anul 1905, în Sibiiu, sediul «Asociațiunii», unde se află și alte edificii impunătoare ale ei (casele proprii, cu «Internatul de fete», astăzi «Liceul de fete» cu in-



*Sala festivă la muzeul „Asociațiunii” din Sibiiu.*

ternat). În «Muzeu» se află o bibliotecă prețioasă cu peste 50,000 de volume, și multe relicvii scumpe din trecutul nostru.

A tipărit *prima* «*Enciclopedie Română*» — o valoroasă publicație culturală, în 3 volume mari (epuizate acum).

Toate acestea s'au ridicat și au prosperat din cotizajii benevole, adunate «creițărește».

Astăzi se află «Asociațiunea» sub prezidenția de onoare a M. Sale Regelui României, având ca prezident activ pe fruntașul ardelean Vasile Goldiș, ca viceprezident pe Dr. Octavian Russu și ca membri în comitet pe 30 din reprezentanții vieții noastre culturale.

\* \* \*

Chiar numai înșirarea datelor de mai sus poate să informeze din de ajuns pe unul care vrea să cunoască importanța «Asociațiunii» despre ce rol însemnat a jucat și joacă această instituție la noi.

Astăzi, când par'că un suflet murdar, mefistofelic, își bate joc de noi, toți, astăzi, când zeflemeaua și spiritul corosiv își joacă, obraznic, cancanurile — o societate ca «Asociațiunea» e chemată, ca, în frățească înțelegere cu toate celelalte societăți surori române, să dea lozinci sănătoase, viabile, lozinci cari să fie așezate pe poarta conștiinței românești ca nește teze ale unui îndrăzneț reformator ce pășește rezolut spre adevăr și lumină.

Dați lozinci sănătoase! Veți întâlni multe zimbete în cale și zarafii vă vor prilejui multe zile și nopți amare!

Dar opinia publică românească va trebui să fie informată conștientios, până încă nu este prea târziu, că *e primejdultă intelectualitatea!* În toate țările! Acelaș țipet de durere, aceeaș îngrijorare pentru ziua de mâine.

Cine are ochi să vadă și urechi să audă va trebui să-și spună respicat: disconsiderarea intelectualității și a moralei ne aduce în fața unui abiz comun și ne așteaptă *pe toți* un sfârșit monstruos.

Vrem să ajungem în halul lumii bolșevice? Vrem ca chinurile sufletești și trupești, interminabile, să se adăpostească și la noi, în detrimentul tuturor?

Ne așteaptă satele, să le dăm carte, curată, cinstită, lămuritoare de minte — cursuri de analfabeți, biblioteci populare expoziții de tot felul.

Ne așteaptă orașele și orașelele să deschidem porțile caselor culturale, ale muzeelor, ale academiilor.

Nu este timp de pierdut! Fiecare clipă să ne fie scumpă,



*E mult de lucru!* Lucru pozitiv, constructiv, excelsior! Într'o emulație cinstită, nobilă, cu alte neamuri!

Să stăm la indoială? Tu, cel ce râzi și-ți bați joc, *n'ai ce pune la loc*, fără doar negațiunea ta sterilă. Hohotele tale n'au să stea în drum celor buni, celor vrednici cari își întind astăzi mâinile să lucreze împreună.

Dacă te-am ascultă am fi cu toții necroforii culturii românești, necroforii culturii europene totodată, fiindcă cultura noastră este veriga unui lanț, iar lanțul desfăcut suferă lanțul întreg.

La luptă deci, o luptă nobilă, fără de vărsări de sânge, împotriva murdăriei pornografice, împotriva alcoolismului, împotriva boalelor răspândite între noi cu nemiluita! La luptă pentru lumină în școli! La luptă pentru tot ce este luminos, frumos, bun, înălțător de inimi!

«Asociațiunea» este a tuturor! Vrea să ajutore și satele și orașele noastre. Vrea să fie izvorul nesecat, din care să-și ia apa curată, întremătoare, toți fiii neamului. Vrea să fie și trebuie să fie teren neutral de colaborare pentru toți cei cu tragere de inimă.

Greu să sbuciumă sufletul omenesc în zilele noastre! Între antitezele «Simfoniei a IX-a» (cu iubirea ei pentru omenire, pentru o viață intensă, visată de toți cei buni) și ale «Marșului funebru» de Chopin (cu recunoașterea nimicniciei tuturor celor lumești). Lozincile pe cari le vor da societățile culturale românești la București pot fi medicina întremătoare pentru un viitor mai fericit. În acest semn vom învinge, altfel nu!

## Femeia simplă.

— Schiță originală. —

Unde trebuie să mă mai duc?... A da! doamna Stoian, — biata femeie, eră s'o uit.

Toțmai pe dânsa! Și dintre toate vechile cunoștințe pe cari veneam să le revăd, după atâta vreme, nu eră poate nici una a căfei viață să se fi deosebit mai mult de eterna și prevăzuta uniformitate ce te face să nu poți legă cu concetățanul pe care după ani îl revezi, decât duioase și aromitoare convorbiri despre... cum trece vremea.

Din depărtare aflasem, pe rând, întâmplările. O cunoscusem pe doamna Stoian, în toată strălucirea vieții bogate și deschise, pe care o ducea alături de soțul ei, cel mai de frunte avocat în oraș. Și de câte ori n'am râs, — în vrâsta mai apropiată de cea despre care se zice că e fără milă, — și de care adesea mulți nu se știu depărtă nici odată, — de câte ori nu m'am întrecut cu alții în glume răutăcioase asupra micilor stângăcii ale acestui superb exemplar de fiică a naturii, ce apărea între celelalte dame ca un rustic și plin de sevă arbore printre plantele de seră.

Ei da, — a compară cu un brad sau un stejar o femeie, poate să pară cam ciudat; dar de sigur tânărul Stoian, când pusese ochii pe fată, nu fusese fermecat numai de frumuseța exuberantă de viață și vigoare a acestei simple fete din popor.

Părinții ei, țărani cu stare, firește, nici nu visaseră vr'odată să aibă un astfel de ginere. Tânăr sărac, ce e drept, dar cu multă învățătură și de mare viitor. Doctor Stoian însă era om practic. Ca să-și întemeieze cariera, îi trebuia un capital. Domnișoare cu oarecare zestre erau ele destule, dar tocmai el să nu știe că pretențiile acestor fel de consoarte cresc și ele în raport, și mai adesea chiar peste raport, cu zestrea? Ce-i trebuia deci? o fată cu zestre, negreșit, — dar, de se putea, o fată simplă, fără pretenții, o fată care să fie fericită cu tot neamul ei și mulțămită, prea mulțămită cu această singură răsplată, că a ridicat-o până la dânsul — între oamenii!

Și combinația reușise de minune. Pe lângă advocatură, dl Stoian mai făcea și negoț cu vinuri. Și-i mergea bine și cu una și cu alta, și în scurtă vreme în casa lui era cel mai mare belșug.

Dar dacă noi începusem a glumi asupra stângăciilor dnei Stoian, — mai târziu am ajuns totuși să ne dăm seama despre ce suferea ea sub apăsarea acestei căsnicii. Vina era desigur și a dlui doctor: ideea cu care contractase această căsătorie se fixase par'că în mintea lui; nimic, nici puritatea unui suflet ce era însăși bunătatea, nici inteligența ei naturală și nici chiar adorarea ce avea pentru dânsul femeia lui, nu-i sugerase gândul că această femeie merită și putea să devină ceva mai mult decât prima treaptă pe care el pusese piciorul ca să se înalțe. În casa lui dna Stoian era gospodăreasa pe vjață și fără leafă;

de față cu alții, el cerea par'că, la fiecare moment, cu un aer de superioritate, indulgența amicilor pentru femeia simplă...

Așa i-am cunoscut. Și iată că după trecere de mulți ani, domnul doctor Stoian a închis ochii. Și mai iată că la sfârșit domnul doctor Stoian și-a testat cea mai mare parte a averii rudelor sale, nelăsând văduvei mai mult decât din ce să-i plătească datoriile...

Nu m'am mirat. L'am recunoscut imediat: Femeia simplă, ce eră să facă cu atâta avere? pe când rudele lui, oameni obișnuiți a trăi peste puterile lor....

Și iată pentru ce nu puteam să uit pe dna Stoian, pe femeia simplă căzută în mizerie. De sigur cupa amărăciunilor eră acum plină. Simplă fusese ea, biata femeie, toată viața; dar de mizerie nu știuse încă nici odată.

Și iată-mă la dânsa.

O singură odăiță, aproape fără mobilă. Dar pe pereți, mai multe tablouri. Mă uit: sunt toate portrete de-ale dlui doctor Stoian.

Doamna Stoian a îmbătrânit; frumosul păr negru e nins peste tot; fața plină de creșuri abia mai reamintește trăsăturile sculptate și pline de viață de odinioară. Și ochii oboșiți se umplu de lacrimi la vederea unui vechiu cunoscut, care în singurătatea ei de ani îndelungați de izolare crudă, în sărăcie, îi reamintește... pe dl' doctor Stoian!

Și nu are altă vorbă și nu știe nimic decât despre dânsul. Încerc o aluzie, — îmi taie vorba:

— Nu, nu. A fost un om bun; se gândea mereu cum o să-și lase frații, nepoții, fără sprijinul lui...

Și' apoi, jenată:

— Să mă ierți că nu mai e la mine ca odinioară. Știi ce vinuri aveam atunci? Câte petreceri a fost în casa noastră! A trebuit să le vând, pentru datorii. Am oprit numai un butoi, știi? — ăla despre care Stoian spunea că lasă cu testament să nu se desfundă până n'oi împlini vinul cincizeci de ani. N'a lăsat testament, dar vorba e sfântă. L'am păstrat; am vândut mai bine mobilă. Peste zece ani se împlinește... Hei, n'oi mai trăi eu poate până atunci, dar vorba am s'oi las și eu cu limbă de moarte... Să fie pentru săraci, să fie pentru sufletul lui, când s'oi împlini cum a vrut-el.

Nu știu de ce, par'că nu puteam să privesc în ochii acestei femei, pe când îmi vorbiă astfel. Privirile rătăcite mi se opriră într'un colț, unde sta răzimată o cunună bogată de flori alese.

— A! se întrerupse deodată femeia simplă, — te uiți la cununa *lui*? În fiecare lună îi duc câte una; dacă nu eu, cine altul s'ar mai îngriji de mormântul lui?...  
Ion Gorun.

## Anaya!

Mulți din cetitori vor face ochi mari dând de cuvântul din fruntea articolului și se vor întrebă, nedumeriți: nu e o greșală de tipar? Nu, cetitorule — dar mă grăbesc să îmi cer multe iertăciuni, că vin cu acest cuvânt într'o preagrațioasă limbă europeană, un cuvânt din limba... Kabililor! Kabilii, îmi spune Larousse, locuiesc într'o parte din Algeria, sunt *negri* autohtoni și de rasa berberă.

Alt cuvânt kabil — să mă tăiați — nu cunosc. Și, totuș, îmi sunt dragi acești kabili, în parte, fiindcă m'a silit să-i îndrăgesc un scriitor, un «fantast» pentru zilele noastre, rusul Petru Kropotkin, care — într'o carte foarte vrednică de citit: «Ajutorul mutual în lumea animală și a oamenilor», carte ce a făcut senzație — s'a încercat cu o migală vrednică de un savant să adune sute și sute de argumente pentru teza sa: animalele se ajută întreolaltă, și oamenii, când e cuțitul la os și când e în joc specia lor: ajutorul mutual e înăscut.

Și iată ce exemplu găsim în capitolul: «*ajutorul reciproc la... barbari*»: «Pot să amintesc în treacăt două alte caracteristici, foarte interesante, din viața Kabililor, anume Anaya sau Scutirea care se dă, în caz de războiu, fântânilor, canalelor, moscheelor, piețelor publice, unora din străzi, etc. și așa numitele Țof. În Anaya avem un șir de instituții, potrivite, atât pentru micșorarea răului pricinuit de războiu, cât și pentru preîntâmpinarea conflictelor. Astfel este piața principală (târgul): Anaya, cu deosebire dacă se află la graniță și dacă acolo se adună Kabili și streini; *nimenia nu are voie să tulbure pacea pieței târgului* și dacă se naște o neliniște e sufocată imediat din partea streinilor, cari s'au adunat în orașul cu târgul. Strada

pe care umblă femeile din sat spre fântână este de asemenea Anaya, în caz de războiu, etc.»

Ciudați oameni Kabili! Negrii recunosc un teren neutral, folositor complexului, un ceva de ce nu te poți atinge cu mâni sacrilege — au fântâni pe cari nu le otrăvesc, fiindcă se gândesc la femei, la copii, la generațiile viitoare, chiar și din tabăra contrară! «Ajutorul reciproc cuprinde întreaga viața Kabililor», susține autorul K.

.. Acum, va pricepe prea bine oricine că se vorbești în timpul nostru de vrajă apocaliptică despre un popor care își dă osteneala din greu să aibă ceva «Anaya» e — o grozav de mare îndrăsneală! Un european al zilelor noastre ar putea riposta, având cu siguranță galeria, pe toți gură-cască, pe partea sa: dar *tocmai* aici zace farmecul vieții: să dai la mir fără de cruțare! Frecușurile astea între oameni? — Îmi crește inima! Lasă-i să țâșăie, lasă-i să țopăie — așa-i frumos, așa-i... ome-nește!

Ce să te mai gândești la ziua de mâine?! Ce să încerci să salvezi ce se mai poate salva din «cultura» europeană?!

Vine un negru oarecare, de pe coastele Africei și — în loc să-ți străpungă coastele cu săgețile-i înveninate, te învață că are ceva *superior*, la care l-a ridicat judecata, Rațiunea (ce e aia în zilele noastre?, căutați-i definiția prin bieții filosofi cari vreau tâlc la toate!).

Și mai întorci două pagini din cartea «Ajutorul mutual» și citești despre alt popor, despre Khevsurk. Aceștia sunt și mai ne-în-țe-le-și! Ascultați: «Săbiile le trag Khevsurii repede, dacă izbucnește o ceartă; dacă aleargă însă o *femeie* între cei ce s'au încăierat și dacă-și aruncă între ei bucata de pânză pe care o avusese în jurul capului — atunci se întorc repede-repede săbiile în teacă și cearta este aplanată. Podoaba capului femeilor este — *Anaya*».

Revoltător! Cum? Femeile să nu întărite și mai mult focul luptei? Cum? Broboada femeii să aibă puterea de a desmeteci capete de bărbați cu ochii injectați de sânge și pe buze cu disgrațioase cuvinte, fiindcă, de sigur, vor înjură și Khevsurii?!

Anaya! Anaya! le vorbește conștiinței lor mintea sănătoasă, oricât de caniculare să fie căldurile algeriene. Anaya!

E ca o ploică de vară peste un lan de grâu ce incolțește și care de mult așteaptă deslegarea. Anaya! Fiți «oameni»! Ințelegeți: «oameni»!

Ce e aceea: «oameni»? Noțiunea a început de mult să-și piardă din nobleța ei și a fi «om» înseamnă... Dar completeze fiecare — e o problemă foarte ușoară!

...Dați-vă osteneala ca Anaya să fie și la «Asociațiune»!

Ilie Marin.

## Lina cu mărgелеle...

N'ați dat cu ochii de «Lina cu mărgелеle»? Rău îmi pare! Dacă veniți odată la Sibiiu, dvoastră, în automobile luxoase, cu «tutuuu»-ul care numai de tutuit nu te tutuiește; dvoastră, pietoni mai modești, în «vilegiatură»; dvoastră, studenți sau cercețași, să nu faceți care-cumva să întrelăsați de a adăstă și pe la «Muzeul Asociațiunii» și de a cere dlui custode al Muzeului, Banciu, să vă arete pe «Lina». E o pictură... prima desiluzie pentru mulți... o pictură în *tempera*, de regretatul Octavian Smigelschi, și reprezintă pe o țărancă... altă desiluzie pentru mulți alții!

Aa! dar ian apropiați-vă de țărancuța aceasta, pregătindu-vă ochiul cu pânzele și cartoanele de prin prejur! Față 'n față trage unul să moară, un tinăr, de care se apropie «Ingerul morții», și jos, la picioarele «Linii», sunt câțiva cântăreți în strana satului și țărani de diferite vârste, țărani cari se roagă. Dela rămasul-bun, din pragul morții, și dela scufundarea cu sufletul în neant, a țărănilor cari caută un razim în viața lor și și-l găsesc în normele sănătoase ale poruncilor predicei de pe munte — poți trece mai ușor la «Lina cu mărgелеle».

E o fetișcană de 18—19 ani, pictată până la genunchi, într'un costum de pe lângă Sibiiu. O cămașe albă, albă, cu mânecile scrobite, înfoiate — doar la pumnar cu o cusăturică roșie; într'un lăibărel care-i prinde mijlocul sănătos de fetișcană ce a muncit la câmp, aplecându-se adesea cu secera; în fote roșii; cu fața-i bătută de soare, rumenă, toțuș — Lina privește cu ochii-i negri — și ce sprâncene arcuite mai are, sub cărpa-i cu flori! — la șirul de mărgеле roșii la gât, șir

ce-l așează cu o mână pe după gât, iar cu altul la obrazul stâng.

N'a călcat cu stângul Smigelschi când a prins-o așa pe carton, fiindcă Lina asta este o ființă foarte înțelegătoare, judecând după privirea-i înțeleaptă, lipsită de sburdălnicie, de țărâncuță care dă ceva pe ea, dar răspândește și în jurul ei multă, multă sănătate...

Stați puținel în preajma ei! Atmosfera din jurul ei purifică!

Dacă ai adăstat așa, câteva clipe, lângă «Lina cu măregele», te simți săltat pe alte tărâmuri.

Înainte de toate îți zici: fetișcana asta nu știe ce va să zică «politica» în zilele noastre — și, vai, bine-ți cade! Ochiul ei n'au cetit prea mult și nu s'au opăcit pe de-asupra buchilor cari — e mirare că nu s'au înroșit din negre ce sunt, de năzbăitiile ce răspândesc. O ființă care nu știe nimic, aproape nimic, din hârjoneliile fără de sfârșit din viața Forurilor noastre — veți recunoaște — este vrednică de învidiat, dacă poate avea loc aici invidia.

Căutătura ei îți spune respicat: da, da și nu, nu! cel puțin deduci din ochii ei că nu se pricepe la machiavellăcurile, (o, vai nouă!) atât de uzitate în epoca noastră.

N'are sullivan pe față — dar de loc! Te asigur «Madame», pe dta, care tot la cinci minute arunci ochii în oglinjoara din «poșetă», ca să-ți colorezi buzele. Ești ispitit să crezi că obrații Linii sunt înroșiți cu ceva? Ți-ar râde la observația asta Lina și ți-ar răspunde: «Doar' n'am mâncat ciapa ciorii! 'O! fi dat cu praf de cărămidă!»

Și-așa, cum stă și privește la măregele — n'ai spune, Doamne ferește, că e lipsită de cochetărie, chiar îți vine să-l înviți pe maestrul într'ale croitoriei, pe domnul Paquin, să-și învețe manechinele cum să fie grațioase.

E mult bun simț în fetișcana asta de pe lângă Siblu, multă înțelegere cuminte, și Coșbuc, Vlahuță, Ada Negri ar fi intonat, de sigur, văzându-o, un nou: «La țară! Hai la țară!»

E prea hiperbolic stilul? Dar astea sunt simțemintele ce pot cuprinde pe mulți când li se desprinde din fondul verde «Lina cu măregele»...

O! Cât de seci, cât de desvătăguită ți se par în fața Linii Salomeele și luliile wildeane și strindberghiane și câtă greață,



da, greață nefățărîtă, isbucnește față de toate «Garçoanele» din aierul pestilențiat al unei anumite literaturii!

Îți o baie sufletească în prașma Linii.

Îți vine să iai de braț pe toți profitorii de războiu și să-i tărești pe dinaintea privirii ei, ca să roșească — dacă le-a mai rămas un dram de rușine — în fața Linii, pe ai cărei părinți și frați și surori li storc fără de cruțare și pic de muștrare, de cuget — ei!

Îți vine să plimbi pe toți po-li-ti-ci-a-nii pe dinaintea țărâncuții acesteia de lângă Sibiiu, și să-i întrebî: nu vă gândiți voi la vraga țărănimii noastre, la Linele astea, când furați timpul lui Dumnezeu cu interminabile discuții, cari încearcă să struncine sufletul țărănesc din temelie?!

Îți vine să bați cu joarde de foc pe samsarii tipăritori de scrieri murdare, ațăătoare, pângăritori ai artei lui Gutenberg, pe răspânditorii de venin, în loc de balsam sufletesc.

Îți vine să deschizi larg, larg, ferestrele sălii de muzeu, ca să strigi în gura mare: Veniți, veniți, oameni buni, la «Lina» aceasta «cu măргеcele», să vă învețe ce va să zică bun-simț, omenie, curăție sufletească, adevărată sănătate!...

Când dați prin Sibiiu bateți la poarta «Muzeului Asociațiunii» și adeveriți dacă pot să se zămislească gânduri ca cele de mai sus în fața «Linii cu măргеcele» și măргеcele-gânduri înșirate astfel adunați-le salbă, răspândindu-le la lume și țară...

H. P. P.

## Viața într'un despărțământ.

Va fi de interes, de sigur, pentru un cetitor care vrea să se inițieze în sfera de activitate a societății noastre, să afle cum se manifestă un despărțământ al «Asociațiunii». Lăsăm să urmeze, în liniamente generale, descrierea activității despărțământului Sibiiu, unul din cele 102 câte există, constatând că dacă nu este în toate despărțămintele o viață atât de intensă, totuș, exemplul frumos al desp. Sibiiu e imitat de multe.

Activitatea se poate împărți în două: la sate și la oraș. Desp. Sibiiu cuprinde 36 de comune și un oraș (Sibiul). La sate se înființează agenturi, în frunte cu un președinte (de obicei preotul sau învățătorul). La înființare se duc la fața locului tri-





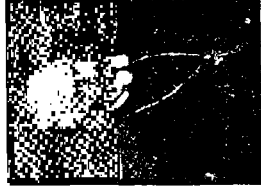
*Vasile baron Jopp*  
1867-1875



*Vasile baron Jopp*  
1867-1875



*Jacob Bologa*  
1875-1877



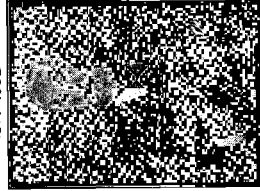
*Teodoru Ciparu*  
1877-1882



*Ioan M. Moldovan*  
1885-1897



*Georgie Baritiu*  
1889-1895



*Alexandra de Macsonyi*  
1901-1904



*Vasile Goldiș*  
1923



*Josif Sterca Șulăuțu de Cișpeniș*  
1904-1917



*Andrei Bârscanu*  
1917-1922

# Prezidenții „Asociațiunii”

miși ai despărțământului (aici în frunte cu directorul actual Dr. G. Preda) — împart cărți, punând bazele unei biblioteci de «agentură» — vorbesc sătenilor despre «Asociațiune», misiunea ei, ating rănile sociale-economice cari bântuie pe acolo, își dau osteneala să ușureze înființarea de cooperative, de «case culturale», aranjează expoziții cu țesături naționale, etc. Conferențele sunt scurte și concise».

Corul Școlii normale din Sibiu, condus de dl prof. de muzică Timotei Popovici, a adus reale servicii propagandei la sate, dând concerte la aceste adunări ale agenturilor.

În cele mai multe sate se pregătesc sătenii să primească pe oaspeții iubiți. De obicei sosesc trimișii în timpul slujbei bisericești, iau parte la slujbă. Elevii și elevele de școală îi primesc cu flori și cântece la marginea satului, în frunte cu învățătorii, într'unele sate, și-așa, în mijlocul unei bucurii generale străbat satul până la biserică sau școală, fluturând din stegulețe și cântând cântece de bucurie. Binevențați de căpeteniile satelor, de multe ori și de reprezentanții administrativi ai comunei — oaspeții pipăie pulsul opiniei publice din sat, înregistrând chiar, după întrebările unui chestionar, răspunsurile, ca să se știe orientă de aici încolo în privința comunei respective. Iată la ce întrebări așteaptă răspuns propovăduitorii culturii în popor:

1. Câți locuitori are comuna, de ce confesiuni, de ce neam?
2. Există o casă culturală?
3. Dacă nu, unde se adună poporul Dumineca și sărbătorile?
4. Jocul unde se ține?
5. De când n'a fost «Asociațiunea» prin comună?
6. Șezători, conferențe se țin? Câte la an?
7. Care este lectura cea mai plăcută? (ziare, reviste, cărți).
8. Există și de câte volume o bibliotecă parohială, școlară sau a «Asociațiunii»?
9. Există schiopticon și electricitate în sat, pentru viitoare conferențe cu schiopticonul?
10. O societate a femeilor?
11. Cor bărbătesc?
12. Cor lumesc?
13. Societate a tinerilor?
14. Fanfară?
15. Cooperative?
16. Țesătorii?
17. Biserica de când e clădită și în ce stare?
18. Școala de când clădită, în ce stare?
19. Cei plecați din sat în America și aiurea trimiț acasă bani pentru scopuri culturale?
20. Alcoolismul e răspândit?
21. Boalele molipsitoare?
22. Boalele sexuale?
23. Mortalitatea copiilor.
24. Idei subversive (comuniste, etc.) există în comună?
25. Alte dorințe (școli de împletit, cârciumele închise, telefon, soc. pentru asig. vitelor, casă culturală, școli de meserii, etc.).
26. Alți conferențieri, afară de acei ai «Asociațiunii», au fost?
27. Teatrul de diletanți iubit? De câte ori la an? Ce se joacă mai bucuros?

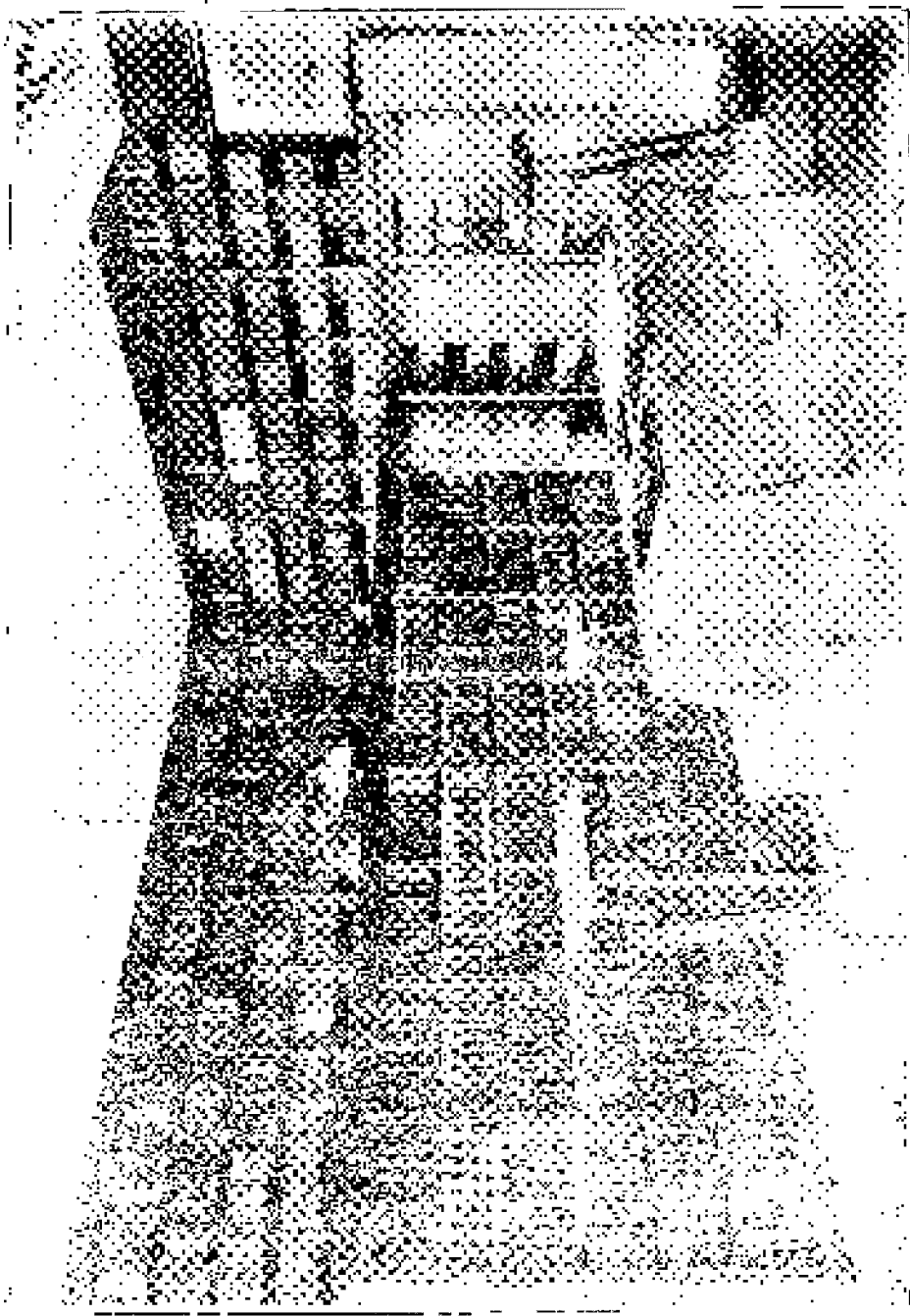
În urma răspunsurilor primite se pot orientă conducătorii

din Sibiiu mult mai bine — pot răspunde mai ușor trebuințelor comunelor, din sfera lor de activitate.

În decursul anului trecut, de când a fost ales comitetul cel nou al desp., a tipărit din venitele avute cu conferențele din Sibiiu, despre cari va veni vorba îndată, și din ajutoarele bănești a câtorva oameni de inimă, mai cu stare, următoarele «buletine» cari s'au împărțit gratuit în toate comunele și nu numai în desp. Sibiiu, ci și în celelalte despărțăminte: 1. Pentru lumină și dreptate! (foaie volantă — cu puncte de vedere principiare, lozinci sănătoase, îndemnuri pentru țărani). 2. Ce suflu să aibă șezătorile și convenirile noastre? (f. v. O analiză și îndemnuri din aceeaș sferă de activitate). 3. În «casa culturală» (f. v. Descrierea unei case culturale ideale). 4. «Dacă dai de-un om de-al tău...» (broș. pentru meserii. Descrie viața meseriașilor dela noi, arată bucuriile și durerile și rolul societăților românești de meseriași, cu sfaturi practice). 5. Pentru o geografie medicală a Ardealului, (broș. — reasumat după un studiu al dlui Dr. G. Pređa. Chestionar privitor la traiul, mentalitatea, structura trupească și natura diferitelor localități). 6. Răspânditorii de lumină. Un început bun (f. v. Indemnuri. Descrierea începutului seriei I de conferențe, la Sibiiu, cu vorbirea I. Pr. Sf. Sale mitropolitului Dr. Bălan). 7. Câștiguri monstruoase, (f. v. Împotriva câștigurilor nepermise, cari scot din balanță echilibrul economic și demoralizează totul. Pentru intelectuali). 8. Unui artistic-desenator, (f. v. Împotriva pornografiei din revistele umoristice la modă. Raționamente adresate conștiinței omenesti. Pentru oraș). 9. «Marele Galeotto», (broș. O analiză a piesei spaniole M. G., îndreptată împotriva bârfelilor din societate. O temă de foarte mare actualitate. Pentru orașeni). 10. Pentru o «ligă a bunătații», (broș. Descrie societățile similare din Franța și pledează pentru înființarea lor în școlile noastre). 11. Împotriva boalelor sexuale, (broș. O analiză a piesei «Avariații» lui Brioux și un apel pentru lupta pe față împotriva flagelului. Pentru studenți și alți intelectuali). 12. «Cât de departe am ajuns cu toții!...» Un mozaic, adunat și comentat (broș. Glasuri de chemare spre o viață mai «omenească» a diferiți conducători ai gândirii umane. Pentru intelectuali). 13. «Toate plugurile umblă»... (broș. Pentru țărani. Statistici de ale economiștilor de seamă, cari adevăresc că pulverizarea moșiilor e o mare pri-



*Din sala de lectură a Muzeului.*



*Din biblioteca Muzeului.*

mejdie, în toate țările, și un apel: lucrați cu dragoste și rațional pământul, spre binele comun, ca să ieșim din impas!). 14. «Linda Raia», comedie într'un act, în versuri și proză (broș. Pledoarie pentru folosirea averilor spre binele comun, spre alinarea mizeriei, căci altfel și averile se clatină. Pentru teatru de diletanți în orașele noastre). 15. Cum să aranjăm concerte populare, (broș. Sfaturi practice, la sate și orașe, pentru formarea programei, etc.). 16. Ce trebuie să știe cel ce se ocupă cu creșterea de pomi? (broș. Sfaturi din partea unui om de bine — I. A. de P.). 17. Vă place așa? (broș. Impotriva dansurilor-la modă. Pentru intelectuali).

Seria se va spori și — judecând după rezultatele ei de până acum — va aduce mult bine în mijlocul publicului cetitor.

În Sibiiu s'au ținut două serii de conferențe, aranjate în frățească colaborare cu «Asociațiunea generală a profesorilor secundari», condusă de dl dir. Silviu Țeposu, prof. la liceul «Gh. Lazăr».

Seria întâi s'a compus din următoarele conferențe (indicăm numele oratorilor și temele alese ca să se vadă cercul de idei și persoanele cari au colaborat spre binele comun):

#### *Seria I. a festivalurilor și conferențelor:*

4 Noembrie (22 Oct. 1923) Festivalul I: I. Pr. Sf. Mitropolit Dr. Nicolae Bălan: Sf. Scriptură și intelectuali noștri. Concert dat de corul școlii normale (dir. prof. Tim. Popovici).

11 Noembrie (29 Oct.) Dr. Gh. Preda: Din problemele originii și evoluției viețuitoarelor și, în special, a omului. Cu proiecțiuni luminoase.

18 Noembrie (5 Noembrie) Prof. N. S. Ionescu (Sibiiu): Idealismul american.

21 Noembrie (8 Noembrie) Mihail și Gavriil D-na Maria P. Chițu: Dante Alighieri și «Divina Comedia».

1 Decembrie (18 Nov.) Sâmbătă, Aniversarea Unirii.

Festivalul II. Concert: «Cântarea României» cu «Univ-Liberă»; disc. de dl G. Duca. Preș. secției Sibiiu a «Asociațiunii gen. a prof. secundari», S. Țeposu (Sibiiu): Cuvântarea festivă. Concert coral al liceului «Gh. Lazăr» (dir. prof. N. Oancea).

4 Dec. (21 Nov.) Marți, (Intrața în biserică), I. Dăncilă, preot militar: Contribuții la creșterea și formarea sufletului ostașului nostru.

9 Dec. (26 Nov.) I. Bratu, insp.-șef. al învățământului: Experimente din fizica modernă (cu experimente fizicale, în sala de gimnastică a liceului «Gheorghe Lazăr»).

16 (3 Dec.) Dr. Horia Petra-Petrescu: Mila și compătimirea socială în literatură.

19 Decembrie (6 Decembrie) Miercuri (Sf. Nicolae): Senator Dreghici: Reforma calendarului.

30 Decembrie (17 Decembrie) Prof. I. V. Pătrășcanu (Sibiu): «Faust în literatura universală». — Conferențele și festivalul I. în sala cea mare a prefecturii.

Afară de seria aceasta s'a mai ținut în anul 1923 patru conferințe pentru meseriașii români, în casa societății meseriașilor (Strada Brukenthal 17) și anume: I. În 8 Noemv. (26 Oct.) Joi, Sf. Dumitru, Dr. Gh. Preda: Muncitorul față de problemele societății actuale; II. 29 Nov. (16 Nov.) Dr. Lazar Popovici, insp. sanitar: Importanța cunoștințelor social-higienice pentru sănătatea publică; III. (31 Ianuarie) Dr. Horia Petra-Petrescu: Cum caută oamenii pe Dumnezeu; IV. 27. Oct. (14 Dec.) Prof. Boicescu: Grigorescu (cu proiecțiuni luminoase).

În seria a II-a a venit despărțământul cu o inovație: o serie de trei concerte cu «muzică de cameră», aranjate de dl Dr. I. Crețu. Conferințe scurte au introdus fiecare serată, ca publicul să aibă noțiunile principale privitoare la muzica franceză, italiană, germană, nordică, cehă, rusă, polonă. Au urmat bucăți alese de compozitori de seamă ai fiecărui neam indicat mai sus.

Muzicii românești i s'a rezervat la «Festivalul» dat în memoria lui Eminescu un rol deosebit, executându-se bucăți cu texte de Eminescu și de Ciprian Porumbescu.

Seria a II-a a conferințelor a fost următoarea:

Duminică, 27 Ianuarie n. (14 Ianuarie v.) Muzica de cameră I (franceză și italiană, cu o introducere despre evoluția muzicii). Concertele I—II—III aranjate de dl Dr. Ioan Crețu.

Duminică, 3 Februarie n. (21 Ianuarie v.) Muzica de cameră II (germană și nordică).

Duminică, 10 Februarie n. (28 Ianuarie v.) Muzica de cameră III (slavă: cehă, rusă, polonă).

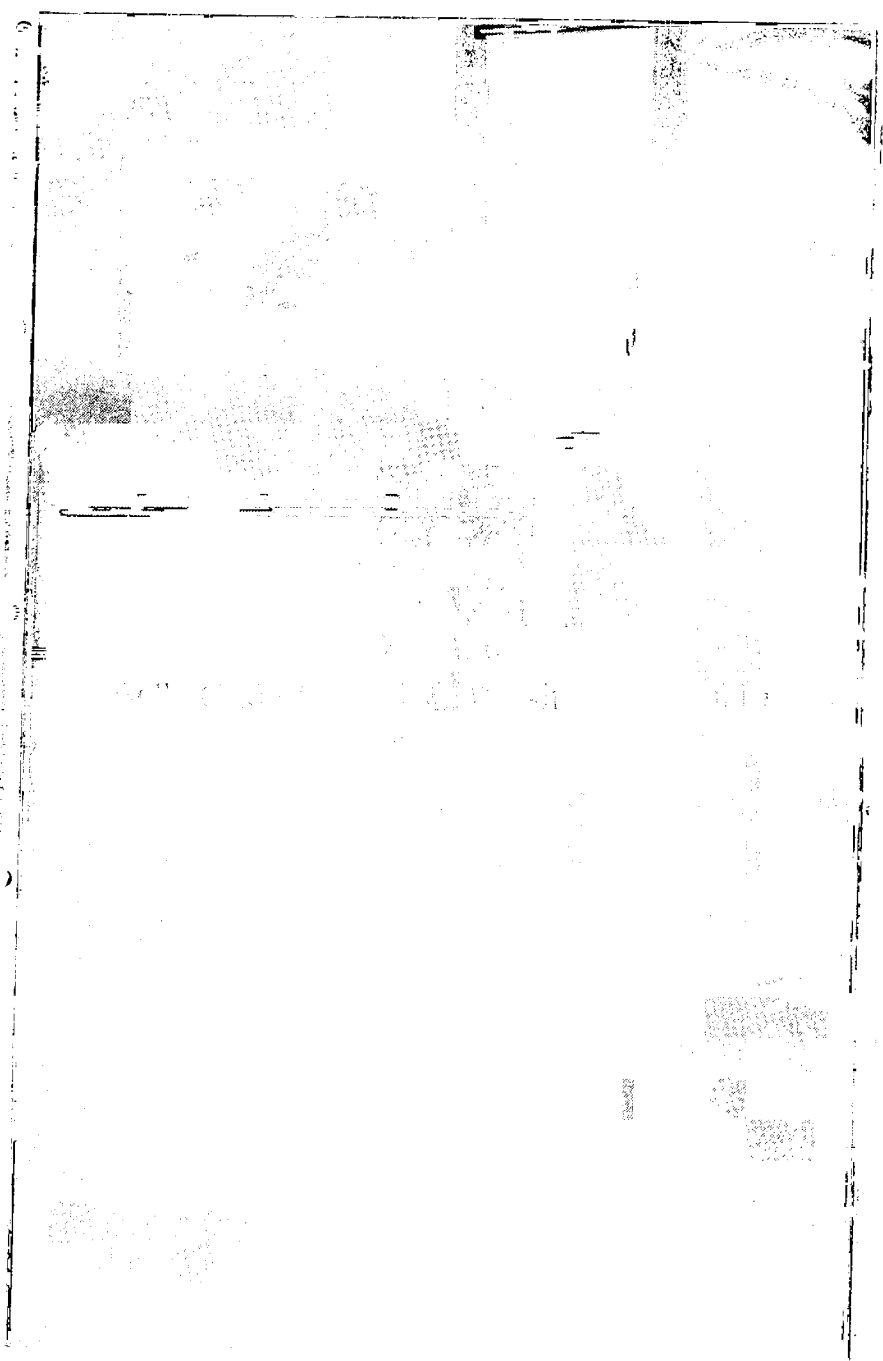
Joi, 14 Februarie n. (1 Februarie v.) prof. I. D. Ștefănescu (București): Din trecutul artistic al Transilvaniei.

Vineri, 15 Februarie n. (2 Februarie v.) prof. Mumuianu (Sibiu): Sistemul nervos și funcțiunile sufletesti.

Duminică, 17 Februarie n. (4 Februarie v.): Cele mai frumoase tablouri din galeria Brukenthal (cu diapozitive).

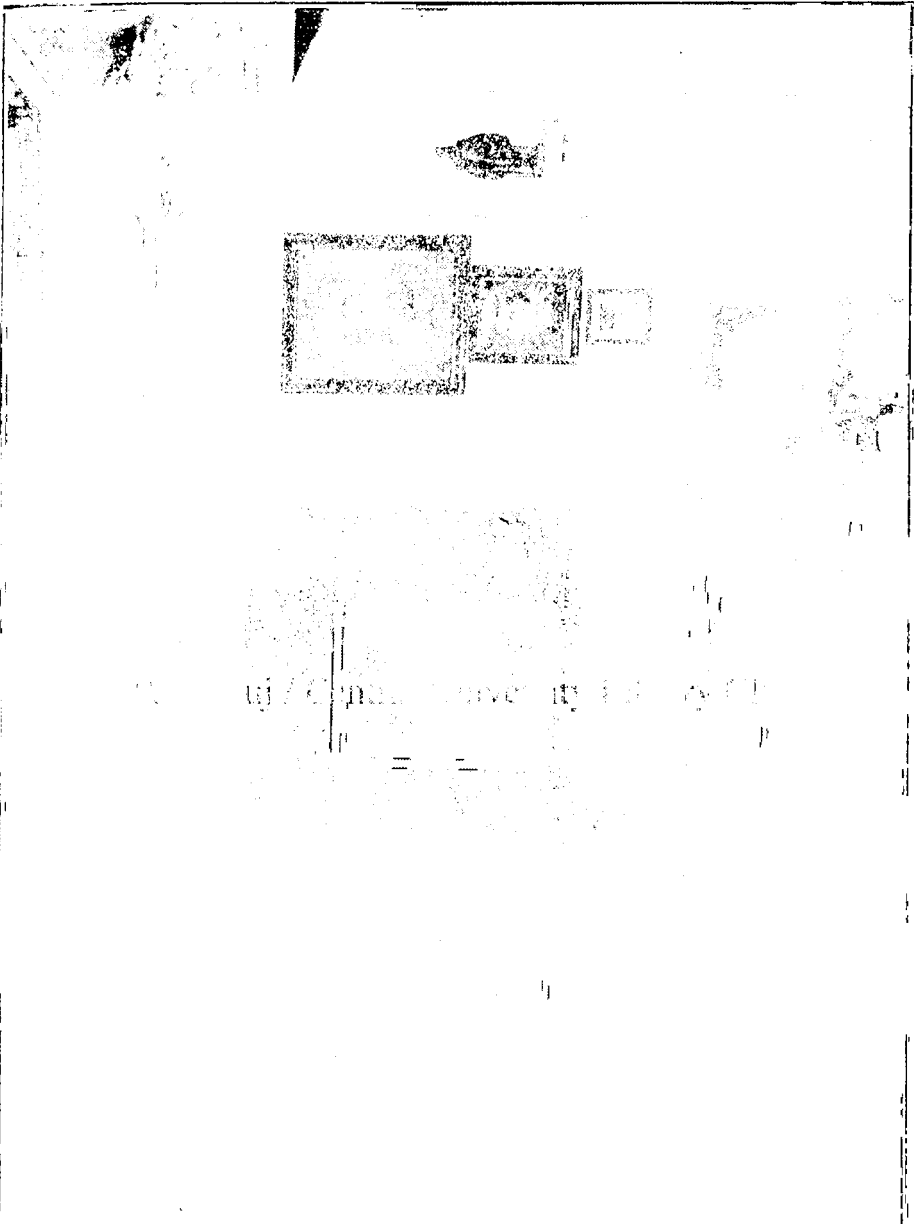
Duminică, 2 Martie n. (18 Februarie v.) prof. Dr. V. Lăzărescu (Sibiu): Creștinismul și științele oculte.

Duminică, 9 Martie n. (25 Februarie v.) General I. Manolescu (București): Sociologia războiului în cultura generală română.



*Din secția pictorului Oct. Smigelschi.*





Din secția pictorului Mișu Popp.

Duminică, 16 Martie n. (3 Martie v.) Festival Eminescu. Conferențe: Dr. H. P.-Petrescu despre Eminescu, prof. T. Popoviciu despre Porumbescu. Programă muzicală aranjată de dl prof. T. Popovici (Sibiiu). În folosul «României June» (Viena).

Duminică, 23 Martie n. (10 Martie v.) prof. univ. Dr. I. Lupaș: Cum a devenit Sibiiul centru bisericesc, cultural, politic și economic al Românilor ardeului.

Duminică, 23 Martie n. (10 Martie v.). Ing. Cristea: Unde mergem?

Duminică, 6 Aprilie n. (24 Martie v.) Inspector inf. Dr. N. Regman: Spiru Haret, întemeietorul educației naționale.

Duminică Floriilor, 20 Aprilie n. (7 Aprilie v.) prof. univ. Dr. Iosif Popoviciu (Cluj): Concepția în studiul limbii române.

Luni (a doua zi de Paști): Vicepreș. camerei dl N. Bălănescu: Oameni mari, puțin cunoscuți la noi.

Duminică, 4 Maiu n. (21 Aprilie v.) prof. Teodor Crivetz. Bugetul României 1861—1900.

În sala cea mare a Prefecturii, la ora 6 p. m.

Meseriașilor români li s'au ținut alte conferențe, în iarna trecută trei, în localul societății meseriașilor de d-nii R. Simu și gen. Russo, iar poporului de pe la periferia orașului (dl medic Dr. Ionașiu), i s'a adresat altă conferință — ca început — săptămânile trecute (când a luat parte și dl general Manolescu) — urmând ca să se completeze șirul început cu alte și alte conferențe.

Din simpla enumerare a acestor date concrete se va convinge cetitorul că *se lucrează*, iar dacă adevărim că manifestațiile acestea desinteresate au fost sprijinite cu multă inimă, că sălile au fost aproape totdeauna tixite de lume, că atmosfera a fost prielnică — constatăm un simplu fapt, fără ca să ne tânguim reciproc.

E vorba ca sămânța aruncată să dea roadă și mai bogată. E vorba ca să nu ne oprim la mijloc de cărare. E vorba ca să se transplante și într'alte locuri dragostea de muncă pozitivă, greața față de palavrele omorâtoare de energii, de timp prețios. E vorba ca exemplul bun să se dea mai departe. Pentru aceea au fost scrise aceste constatări.

Atunci va spori falanga doamnelor preotese dela sate, cari își smulg din timp și citesc *ele* poporului în sările lungi de iarnă; atunci muncitorimea de pe la fabrici (ca cea din Tâlmaci) nu va mai pierde vremea prin cârciume și niți domnii prin cafenelele pline de fum — ci se vor ridica sufletește cu

toții, cunoscându-se, îndemnându-se reciproc, spre o țintă comună, spre marea, sfânta muncă de refacere, singura muncă îndreptățită astăzi...

NB. Am publicat această scurtă dare de seamă despre despărțământul Sibiiu, fiindcă am putut utiliza datele necesare mai bine. Numai la adunarea generală, care se va ține ca de obicei vara, la Sf. Maria, se publică rapoarte conștiențioase despre activitatea tuturor despărțământelor. În numărul de pe luna August se vor putea citi rezultatele obținute în timpul din urmă și din partea celorlalte despărțăminte.

## Puterea cărții.

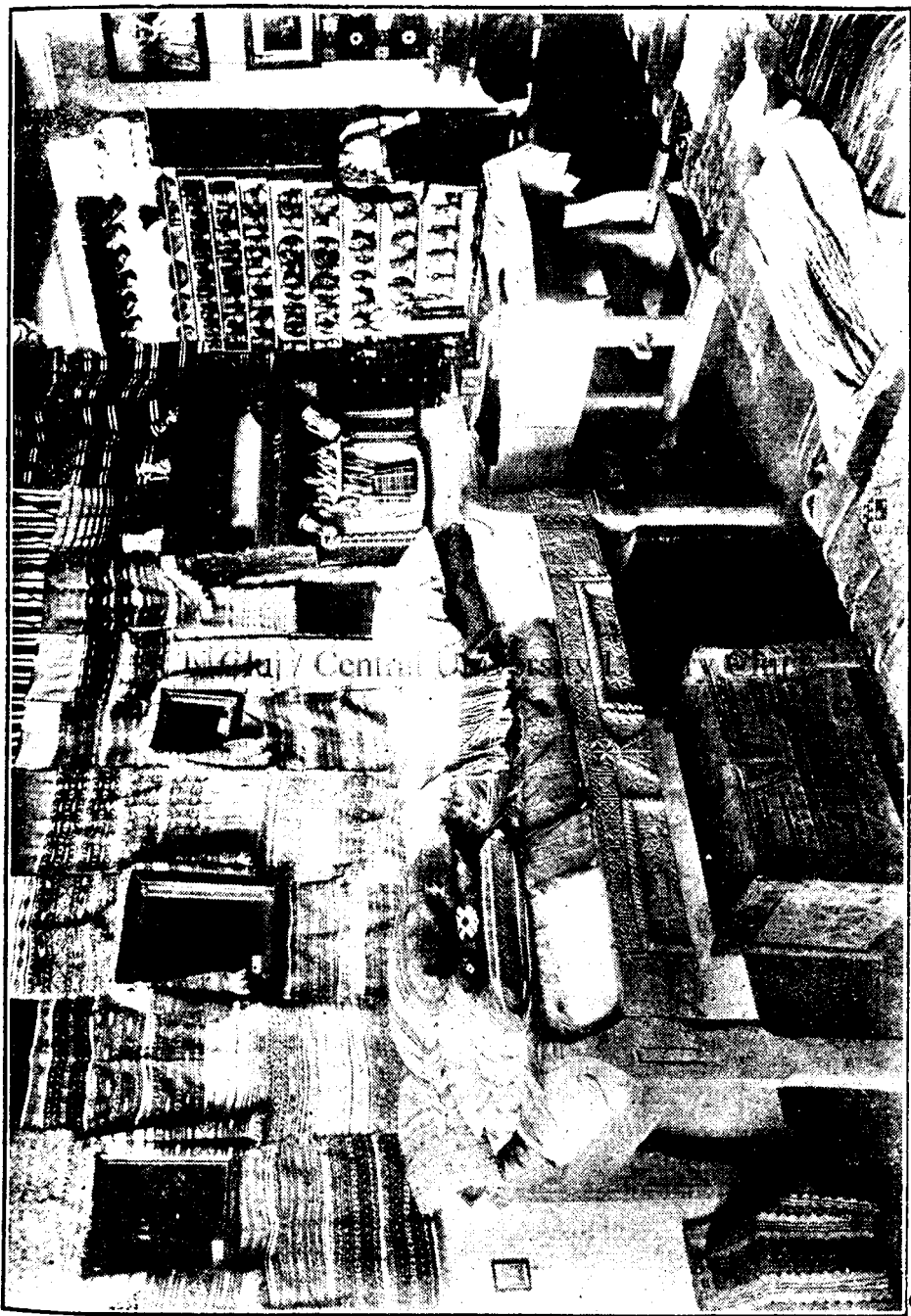
Mai sunt mulți și în ziua de astăzi, cari gândindu-se la romanele scrise în diferite timpuri, dau din umeri disprețuitor și-și zic: «romane! ia, nește sporovăieli fără de nici o importanță. Beletristică!»

Nu putem pricepe nici decât o astfel de ținută ușuratecă. O să înșirăm aici numai trei cazuri, cari ne vin tocmai în minte, ca să vadă oricine cât de puțin a priceput importanța unor produse de acestea beletristice omul meu, care a dat din umeri.

În colecția fostului profesor universitar din Berlin *Frederic Paulsen*, «Zur Ethik und Politik», vol. II (Privitor la etică și politică), se află un articol scris în 1904, o recenzie a unui roman: «Deutsche Träume» de August Niemann și acum, după războiul mondial, când scriem rândurile de față, ne vine mai bine la cunoștință cât rău a putut face un astfel de volum, care — conform notelor profesorului Paulsen, care și dânsul protestează împotriva «visurilor» din roman — în câteva săptămâni s'a vândut în traducerea engleză în 25,000 de ex. și pentru care în 1904 erau să apară traduceri în limba franceză și rusească. Opinia publică streină a fost alarmată sistematic de astfel de «visuri», scrise de oameni iresponsabili și inconștienți, cari voiau — în cea mai mare parte — să-și facă trebușoarele bănești, cu o reclamă americană și dacă astăzi fumegă ruinele sutelor și miilor de orașe și sate, dacă milioane de oameni au murit pe câmpurile de luptă, dacă milioane de mame, tați și copii plâng pe urma celor mai scumpi ai lor — avem de a o mulțămii dlor Niemani din toate neamurile, cari au împrăștiat veninul lor, ațâțând popoarele la ură reciprocă.



*Din secția etnografică (cusături naționale) a Muzeului.*



*Din secția etnografică a Muzeului.*

Azi 25,000 de volume de «visuri», mâine alte 25,000 de volume — așa s'a format opinia publică, așa s'a pornit lavina grozavă, care ne-a cutropit pe toți.

Al doilea exemplu, pe care l-am aduce aici, ni l-a povestit Dante atât de frumos în «Divina» sa «comedie». E povestea Francescei da Rimini cu cumnatul ei. O prietinie curată îi legă deolaltă — până ce, într'o zi, le-a ajuns în mână o carte, un roman medieval, în care eră vorba despre dragostea înfocată dintre Ginevra și Lancelot. Cartea descrie în culori atât de pătimase și de vii dragostea părechii tinere, încât prietini de odinioară au uitat legăturile lor de rudenie, au uitat legile firii și s'au *sărutat* pentru întâia dată.

«În ziua aceea», scrie Dante, «n'au mai cetit mai departe, cartea i-a împreunat....»

Înțelegi, cetitorule, *puterea* unei astfel de cărți? Ea a fost mărul oprit, care i-a adus pe cei doi oameni cinstiți pe cărările stricăciunii. — Dante îi întâlnește mai apoi în «Infern». Cartea a fost scânteia, care a dat foc prafului de pușcă. Cartea a fost marele intrigant, care s'a furișat pe sub ascuns în inimile curate, ca să aprindă focuri neiertate.

Și — al treilea caz, pe care vrem să-l amintim de astă dată: Citim într'un «manual al cultivării poporului» («Handbuch des Volksbildungswesens») de prof. univ. vienez Dr. Ed. Reyer, la capitolul: «Instituțiile pentru cultivarea poporului în America și Anglia»: «În anul 1882 a apărut romanul lui Walter Besant: «*All sorts and conditions of men*» («Toate felurile și condițiile de oameni»), care lăsă să se înființeze în fantazie un palat al poporului; ideia a avut răsunset: în 1886 s'a pus piatra fundamentală a palatului, în 1888 eră gata palatul poporului («People's Palace» din Londra) (pg. 33).

Aici are un roman frumoasa misiune de a încălzi opinia publică pentru o faptă bună — dă îndemn pentru înfăptuirea unei instituții culturale — se adună membrii, se adună banii — se ridică palatul contemplat pentru binele public!

— Minuțată misiune a unei cărți, a unui disprețuit roman!

Dar să ascultăm și altă părere — a sociologului francez Gustave Le Bon:

Analizând *puterea* influenței cărților și a jurnalelor asupra masselor, scrie profesorul Gustave Le Bon în cartea sa «Opiniile și credințele» (Paris, 1911):

«Cărțile acționează mult mai puțin decât jurnalele, fiindcă mulțimea nu citește cărți. Unele însă au avut, totuș, o putere atât de mare prin *influența lor sugestivă* încât au provocat *moartea a mii de oameni*. Astfel au fost operele lui *Rousseau*, adevărate biblii ale căpeteniilor «teroarei», așa a fost «*Coliba unchiului Toma*», care a contribuit din greu la războiul sângeros de «succesiune», în America. Alte opere, ca «*Robinson Crusoe*» și romanele lui *Jules Verne* au exerciat o mare influință asupra opiniei tinerimei și au determinat multe cariere. Această putere a cărților eră mai cu seamă mare (considerabilă), când se citea puțin. Lectura bibliei pe vremea lui Cromwell creă în Anglia un număr grozav de mare de fanatici. Se știe că în epoca, în care a scris (Cervantes) pe *Don Quichotte*, înrăureau romanele cavalerești atât de stricăcios creierii tuturor, încât suveranii spanioli au pus capăt curentului, interzicând vânzarea lor» (pg. 218—19).

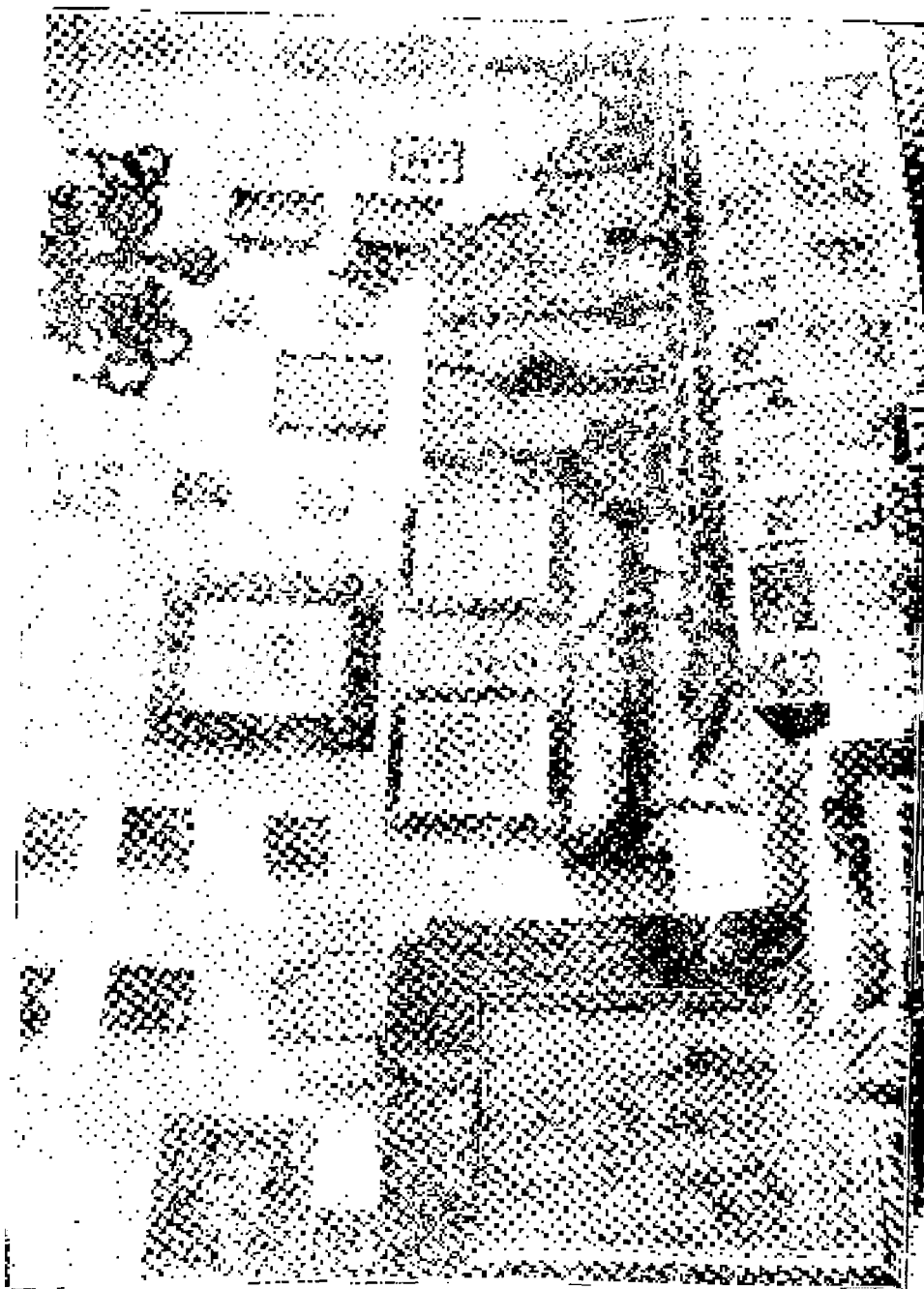
## Foștii prezenți ai „Asociațiunii”.

Numărul acesta se tipărește într'o ediție mai mare ca să poată fi împărțit și participanților la serbările date de societățile culturale surori din Vechiul Regat. Nu va strică dacă fotografiile foștilor prezenți ai societății noastre vor fi întovărășite și de câteva notițe biografice explicative, pentru aceia cari au stat mai departe de evoluția culturală a poporului nostru din Ardeal. De aceea unele amănunte cari pentru un ardelean sunt cunoscute.

Despre figura măreață a Arhiereului **Andrei baron de Șaguna** nu trebuie să se insiste aici. Serbările date în cinstea memoriei acestui gigant organizatoric sunt prea proaspete în amintirea tuturor, încât cine a fost Șaguna știe aproape toată suflarea românească.

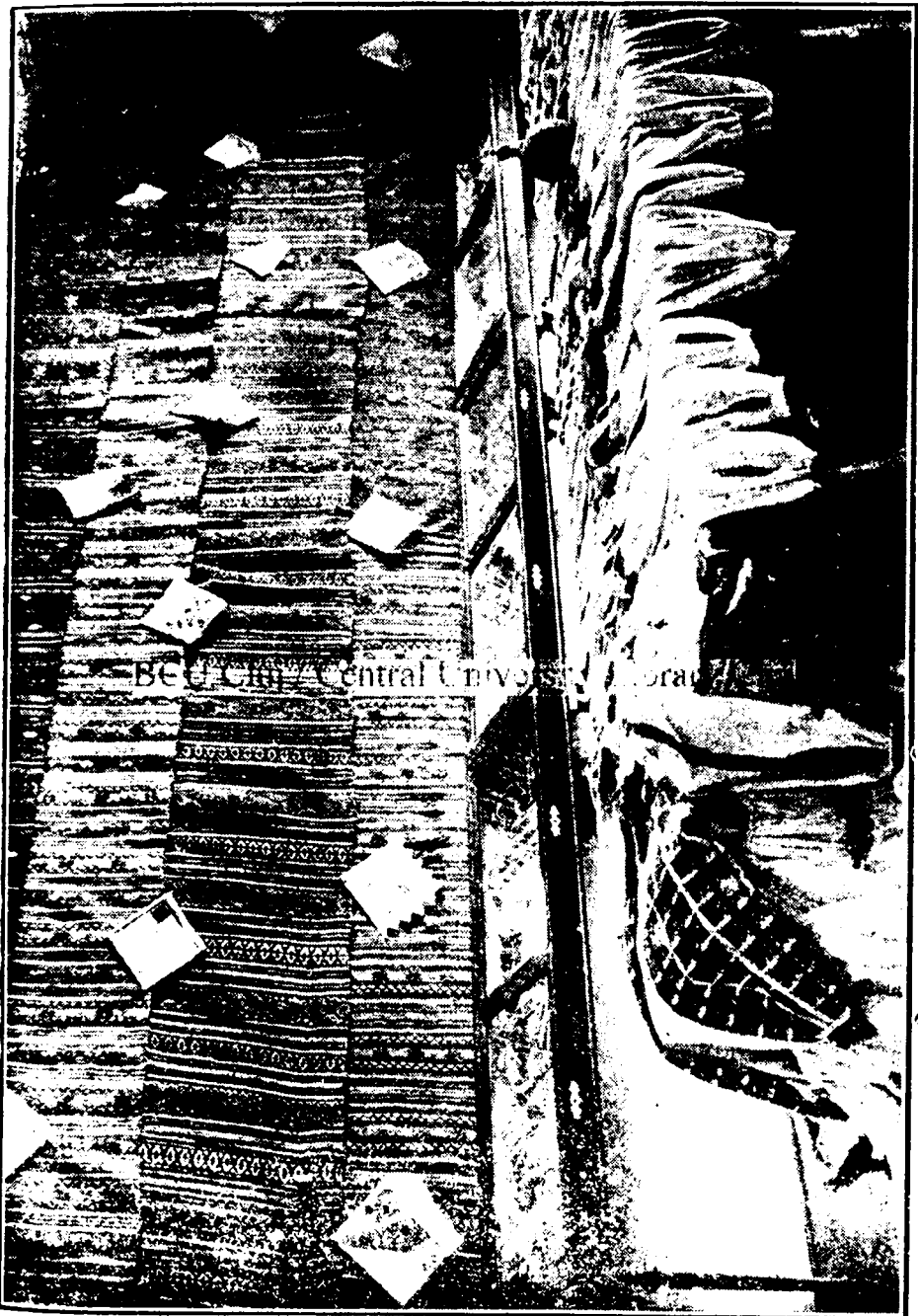
**Baronul Basiliu Ladislau Popp** (n. 1819 † 1875) a studiat liceul și dreptul în Cluj, teologia în Viena. 1842 prof. de matem. în Blaj. Advocat în 1848. După revoluție denumit comisar districtual, apoi consilier la judec. din Bistrița. În Sibiu a urcat treptele carierei juridice repede, ajungând în 1860 consilier de curte în ministerul de justiție. În epoca când curtea din Viena căută să opună o trecătoare rezistență cercurilor maghiare a ajuns până la rangul de consilier intim al monarhului. A luptat pentru autonomia bisericii unite. Șapte ani în fruntea «Asociațiunii». Președinte de onoare a soc. p. cultura pop. rom. din Bucovina. A scris mai multe tratate despre chestia ortografiei, a portului național, etc.

**Iacob Bologa** (n. 1817 † 1888). Studiile în Sibiu și Cluj (drepturile). La adunarea din 3/15 Mai notar al adunării. Consilier de tribunal, la curtea de apel, aulic, etc. Din 1867 a părăsit cariera de judecător — desvoltând



*Din secția bisericească a Muzeului.*





Biblioteca Centrala Universitatii din Cluj-Napoca

de aici în colo o fecundă activitate în folosul nostru economic, cultural. În 1863/4 deputat. A colaborat la organizarea vieții constituționale bisericești ortodoxe, a sprijinit cu rezultate evidente punctul de vedere românesc la «universitatea săsească» și alte instituții. Pentru «Asociațiune» a muncit timp de 20 de ani, în diferite posturi. A fost unul din înființatorii băncii «Albina», după cum se știe, cel mai puternic institut de bani românesc în Ardeal, etc.

**G. Barițiu** (n. 1812 † 1892). Intemeietorul presei române din Transilvania, istoric de seamă. Dintr'o veche familie de nobili «armaliști», fiu de preot. Studii: Trăscău, Blaj, Cluj (filos.), Blaj (teologia). Prof. de fizică, prof. la Brașov (cu Andrei Mureșianu și Iacob Mureșianu). Redactează ziare, între cari: 1. «Foaia pentru minte, inimă și literatură». 2. «Gazeta Transilvaniei», cel mai vechiu ziar românesc din România. 3. «Observatorul». Redactează, la cererea lui Șaguna, proiectul de statute al «Asociațiunii». Sufletul mișcării de emancipare a Românilor la adunările și conferențele românești. Deputat în senatul imperial din Viena, de 2 ori. Membru al Academiei Române. A publicat o istorie a Transilvaniei în 3 volume, «Memorialul», a redactat «Transilvania» mai bine de 20 ani, dicționare, etc. A fost unul din cei mai devotați funcționari și conducători al «Asociațiunii». Bărbat cu o cultură vastă și de o conduită ireproșabilă, chiar când a avut să lupte cu mizeria.

**Timoteiu Cipariu** (n. 1805 † 1887). Studii: Blaj. Prof. lic. Blaj. Ajunge până la rangul de preposit, un rang înalt bisericesc la gr.-cat. În 1854—1875 dir. al gimnaziului din Blaj. A luat o parte activă la toate manifestațiile culturale-politice de seamă, românești. Unul din cei zece secretari ai adunării dela 3/15 Maiu. A fost în deputația de 30 cu cererea națiunii române la Francisc Iosif. Deputat în dieta din Sibiu. Membru al Academiei Române. A tipărit o serie lungă de manuale de școală, de cărți științifice, filologice, istorice, a redactat reviste și almanahuri de seamă. Erudit în adevăratul înțeles al cuvântului. O bogată bibliotecă a testașo școlilor și bisericii din Blaj, astăzi bibliotecă publică. Un Mezzofanti român.

**Ioan Mîcu Moldovan** (n. 1833 † 1901) canonic și scriitor român. Studii: Blaj, Pesta, Viena — la teologie. Prof. de limbile orientale și stud. biblic la semin. teologic din Blaj. Preot din 1859, până ce ajunge la treapta cea mai apropiată de Mitropolitul din Blaj. Membru al Acad. Rom. Chivernisitor bun al averilor bisericești. Spirit organizatoric. Mecenate care lucră în taină, ca să nu știe stînga ce face dreapta. De o austeritate morală exemplară. A publicat prețioase studii și în Arhivul lui Cipariu și aiurea.

**Alexandru de Mocsonyi**, descendent dintr'o nobilă familie de aromâni (n. 1841 † 1904). Studii: B.-Pesta, drepturile B.-Pesta, Viena și Graz. Deputat dietal mai mulți ani. Ca orator de forță, strălucit apărător al cauzei poporului oprimat, a rostit multe adevăruri crude în parlamentul maghiar. Glasul lui n'a fost ascultat, ca al atîtor altora. În viața politică a fost o personalitate de elită, lipsit de orice demagogie. Adîncea pro-

blemele, privindu-le din punct de vedere sociologic, filosofic. Și în domeniul economiei a jucat un rol, sprijinind «Albina». A fost un credincios convins, luând parte activă la sinoadele bisericești. Bărbat cu orizonturi largi, independent, desinteresat; a adus prețioase servicii «Asociațiunii».

**Iosif Șterca-Șuluțiu** (n. 1827 † 1911) jurisconsult și scriitor. Studii: Cluj, M.-Oșorhei, B.-Pesta. Multe funcțiuni în administr. Vicecomite al jud. Cetatea de Baltă. Consilier de tribunal. Membru al comit. naț. Preș. băncii «Albina». A publicat «Memorii» ist. polit. în 6 vol., o biogr. a lui Avram Iancu, pe care l-a cunoscut bine, și a colaborat la multe reviste și jurnale.

**Andrei Bârseanu** (n. 1858 † 1923). Studii: Brașov, Viena, München. Prof. la Școala comerc. din Brașov. A publicat numeroase versuri, romane, traduceri, o prețioasă colecție de poezii populare (în colaborare cu Iarnik sen., prem. de Acad. Rom.), o colecție de colinde, de anecdote, istoricul liceului românesc din Brașov, a redactat foaia «Școala și familia» și a fost unul din cei mai respectați intelectuali români din timpul din urmă. Legăturile sale cu România veche și cu Boemia au folosit neamului întreg. Profesor iubit, conducător al afacerilor școlare, mai cu seamă îndată după revoluție, membru al Acad. Rom. În timpuri grele a condus «Asociațiunea» cu mult tact, conștiință de responsabilitatea sa.

**Vasile Goldiș**, fost ministru, ales cu unanimitatea voturilor, la adunarea generală din 29 August 1923 (Timișoara) președinte al «Asociațiunii».

NB. Ne-am folosit de «Enciclopedia Română» la redactarea acestor notițe biografice.

## „Asociațiunea” și directorii despărțămintelor ei.

1. Despărțământul *Abrud-Câmpeni* (județul Alba-inferioară), director Dr. Candin David, adv., Abrud. 2. *Agnita* (jud. Târnava-mare), dir. protopresb. Ioachim Muntean, Agnita. 3. *Aiud* (jud. Alba-inferioară), direct. Dr. Emil Pop, adv., Aiud. 4. *Alba-Iulia* (jud. Alba-inf.), dir. Dr. Zaharie Muntean, adv., Alba-Iulia. 5. *Almaș* (jud. Cojocna), dir. Nicolae Borbely, primpretor, Hida. 6. *Baia de Criș* (jud. Hunedoara), dir. Dr. Nerva Oncu, adv., Baia de Criș. 7. *Baia-Mare* (jud. Sătmar), dir. Alex. Breban, protop., Baia-Mare. 8. *Băsești* (jud. Selagiu), dir. Vas. Gavriș, preot, Odești, p. u. Băsești. 9. *Bandul de Câmpie* (jud. Murăș-Turda), dir. Alex. Târnoveanu, protopop., Pogăceaua, p. u. Răciul de Câmpie. 10. *Beclean* (jud. Solnoc-Dobâca), dir. Dr. Ioan Moldovan, jud. de ocol, Beclean. 11. *Beiuș* (jud. Bihor), dir. Camil Sălăgian, prof., Beiuș. 12. *Belii* (jud. Bihor), dir. Fildan, primpretor, Belii. 13. *Bistrița* (jud. Bistrița-Năsăud), dir. Gh. Cârteanu, dir. de bancă, Bistrița. 14. *Blaj* (jud. Alba-Inf.), direct. Aurel C. Domșa, protopop., Blaj. 15. *Boça* (jud. Caraș-Severin), dir. Mihail Gașpar, protopresb., Boșca-Montană. 16. *Boroș-Ineu* (jud. Arad), dir. Ioan Georgea, protop., Ienopolea. 17. *Boroș-Sebiș* (jud. Arad), dir. prov. Iuliu Bodea, paroh, protop., Buteni. 18. *Bozovici* (jud. Caraș-Severin) dir. Romulus Novacovici, dir. de liceu, Bozovici. 19. *Brad* (jud. Hunedoara), dir. Dr. Pavel Oprea, prof., Brad. 20. *Bran* (jud. Făgăraș), dir. Victor Pușcariu, preot, Sohodol,

- p. u. Bran. 21. *Braşov* (jud. Braşov), dir. Dr. Iosif Blaga, protopresb., inspector, Braşov. 22. *Bucium* (jud. Selagiu), dir. Vasile Pop, protopresb., Sângeorgiul de Meseş, p. u. Bucium. 23. *Buziaş* (jud. Timiş), dir. Ioan GeŃia, protopr., Buziaş. 24. *Caransebeş* (jud. Caransebeş), dir. Andreiu Ghidiu, protopresb., Caransebeş. 25. *Carei-Mari* (jud. Sătmar), direct. GŃi. Mureşan, preot-canonic, Moftinul-mic. 26. *Ceica* (jud. Bihor), dir. Victor Pop, protopr., Holod. 27. *Chioar* (jud. Sătmar), dir. Dr. I. Gherman, primpretor, Şomcuta-Mare. 28. *Ciachi-Gârbbau* (jud. Solnoc-Dobăca), dir. Virgil Barbulescu, şef-jude, Ciachi-Gârbbau. 29. *Ciacova* (jud. Timiş-Torontal), dir. Dr. Iuliu Coste, pret., (Timişoara). 30. *Cincul-mare* (jud. Târnavă-mare), dir. Gh. Conta, preot, Cincul-mare. 31. *Cluj* (jud. Cluj), dir. Marin Ştefănescu, prof. univ., Cluj, str. Minervei 1. 32. *Cohalm* (jud. Târnavă-mare), direct. Emilian Stoica, protopresb., Cohalm. 33. *Copalnic-Măndştur* (jud. Solnoc-Dobăca), dir. Nicolau Avram, protopresb., Copalnic-Măndştur. 34. *Crasna* (jud. Selagiu), dir. GraŃian Flonta, par., CăŃălul-romăn, p. u. Crasna. 35. *Dej* (jud. Solnoc-Dobăca), dir. Victor Motogna, dir. de liceu, Dej. 36. *Dicioşănmărtin* (jud. Târnavă-mică), dir. Simion Moldovan, protopop, Dicioşănmărtin. 38. *Dobra* (jud. Hunedoara), dir. Iosif Morariu, protopr., Dobra. 39. *Făgăraş* (jud. Făgăraş), dir. Valeriu Literat, prof., Făgăraş. 40. *Geoagiul de jos* (jud. Hunedoara), director Dr. I. Marghita, avocat, Geoagiul de jos, (Hunedoara). 41. *Gherla* (judeţul Solnoc-Dobăca), director Grigorie Pop, canonic, Gherla. 42. *Giurgeu* (jud. Ciuc), director Aurel I. Niculescu, comerciant, Tulgheş. 44. *Hălmagiu* (judeţul Arad), dir. Cornel Lazăr, protopresb., Hălmagiu. 44. *Haşeg* (jud. Hunedoara), dir. Dr. Cornel Popescu, protopresb., Haşeg. 45. *Huedin* (jud. Cojocna), dir. Aurel Muntean, protopresb., Huedin. 46. *Hunedoara* (jud. Hunedoara), dir. Andreiu Ludu, protopresb., Hunedoara. 47. *Iara de jos* (jud. Turda-Arieş), dir. Teodor Felea, preot, Muntele Băişoarei, p. u. Iara de jos. 48. *Ibaşfalău* (jud. Târnavă-mică), dir. Dr. Ilariu Holom, avocat, Ibaşfalău. 49. *Ileanda-Mare* (jud. Solnoc-Dobăca) dir. Valer Cosma, preot, Ileanda-Mare. 50. *Iliă-Murăşană* (jud. Hunedoara) dir. Constantin Moldovan, protopresb., Iliă-Murăşană. 51. *Iza* (jud. Maramureş), director Emil Bran, protopresb., senator, Dragomireşti. 52. *Jibău* (jud. Selagiu), dir. LaurenŃiu Bran, preot, Săplac, p. u. Odorheiu. 53. *Iiu* (jud. Hunedoara), dir. Iosif Iancu, insp. gen. de mine, Petroşani. 54. *Lăpuşul-Unguresc* (jud. Solnoc-Dobăca), dir. Zaharie Manu, protopresb., Lăpuşul-ung. 55. *Lipova* (jud. Timiş), dir. Dr. Aurel Cioban, adv., Lipova. 56. *Ludoşul de Murăş* (jud. Turda-Arieş), dir. Enea Pop Bota, protopr., Ludoşul de Murăş. 57. *Lugoj* (jud. Caraş-Severin), dir. Dr. G. Popovici, protopresbiter. 58. *Marghita* (jud. Bihor), dir. Vasile Bianu, primar, Marghita. 59. *Matei Basarab* Reg 35 Inf. Cetatea albă *Basarabia*, dir. Colonel Ilie Cornea, Cetatea albă. 60. *Mediaş* (judeţul Târnavă-Mare), dir. Dr. Eugen Sâmpetrescu, consilier la curtea de apel, Mediaş. 61. *Mercurea* (jud. Sibiu), dir. Avram P. Păcurariu, protopresb., Mercuria. 62. *Mercurea-Ciuc* (jud. Ciuc), dir. Nic. Comănicu, revizor şcolar, Mercurea-Ciuc. 63. *Mociu* (jud. Cojocna), dir. Simeon Ciuca, preot, Mociu. 63. *Moldova-Nouă* (jud. Caraş-Severin), dir. Valeriu Dabiciu, preot, Moldova-Nouă. 64. *Murăş Uioara* (jud. Alba de jos), dir. Ioan Modrişan preot-profesor, Gheja, p. u. Murăş-Ludoş. 65. *Năşăud* (jud. Bistriţa-Năşăud), dir. Ioan Păcurariu, prof.-senator, Năşăud. 66. *Nocrich* (jud. Sibiu), dir. Ioan Alexandru, preot, Ilimbav, p. u. Sibiu. 67. *Oradea-Mare* (jud. Bihor), dir. Dr. Aurel Lazar, adv., Oradea-Mare. 68. *Orăştie* (jud. Hunedoara), dir. Aurel Demian, dir. de liceu, Orăştie. 69. *Oraviţa* (jud. Caraş-Severin) dir. M. P. Drugăriu, dir. de liceu, Oraviţa. 70. *Ormeniş* (judeţul Cojocna), dir. Dr. Aurel Goşa, primpretor, Ormenişul de Câmpie. 71. *Orşova* (judeţul Caraş-Severin), director locot.-colonel Lazar Gamber. 72. *Răşnov* (judeţul Braşov), director Ioan Nan, preot, Răşnov 1. Braşov. 73. *Reghin* (judeţul Murăş-Turda), director Dr. Engen Nicoară, medic, Reghinul-săsesc. 74. *Săcele* (jud. Braşov), dir. Zenovie Popovici, preot, Satulung 1. Braşov.

75. *Sălcia* (jud. Turda-Arieș), dir. Vasile Gan, protopresb., Baia de Arieș.  
 76. *Săliște* (jud. Sibiiu), dir. Dr. Dumitru Borcia, protopresb., Săliște. 77. *Salonta-mare* (jud. Bihor), dir. Dr. Moise Coșiu, adv., Salonta-mare. 78. *Sân-Miclăușul-mare* (jud. Dorontal), dir. Dr. Ioan Demian, adv., Sân-Miclăușul-mare. 79. *Satu-mare* (jud. Sătmar), dir. Dr. Eugen Seleș, dir. de liceu Satu-mare. 80. *Sebeșul-săsesc* (jud. Sibiiu), dir. Silviu Cărpeneșanu, dir., Sebeșul-săsesc. 81. *Seini* (jud. Sătmar), dir. Gavriil Szabo, paroh-protopop, Bicsad. 82. *Șercaia* (jud. Făgăraș), dir. Dr. Nic. Boeriu, adv., Șercaia. 83. *Șarmașul-mare* (jud. Cojocna), dir. Gavriil Hinteș, preot, Șarmășel. 84. *Sibiiu* (jud. Sibiiu), dir. Dr. G. Preda, dir. osp. de boli mentale, Sibiiu. 85. *Sighet* (jud. Maramurășului), direct. Dr. Vasile Chindriș, avocat, Sighet. 86. *Sighișoara* (jud. Târnava-mare), dir. Dr. Toma Cornea, adv., Sighișoara. 87. *Șimleu* (jud. Selagiu), dir. Dr. Alex. Aciu, dir. instit. «Silvania», Șimleu. 88. *Treiscaune* director Eugen Popescu, revizor școlar, Sf.-Gheorghe. 89. *Tășnad* (județul Selagiu), † director Demetriu Coroiu, protopop, Sântău. 90. *Teaca* (jud. Cojocna), dir. suplent, Onoriu Savu, preot, Teaca. 91. *Teiuș* (județul Alba-Inferioară), director Petru Suciu, preot, Teiuș. 92. *Teregova* (jud. Caraș-Severin), director inginer Petru Fotoc. 93. *Timișoara* (jud. Timiș), dir. I. Petroviciu, insp. învăț. sec., Timișoara. 94. *Tinca* (jud. Bihor), dir. Dr. Aurel Pinția, adv., Tinca. 95. *Târgul-Murăș* (jud. Murăș-Turda), secr. Dr. Ion Bosdog, prof. de lic., Târgul-Murăș. 96. *Turda* (jud. Turda-Arieș), dir. Petru Suciu, dir. de liceu, Turda. 97. *Vințul de jos* (jud. Alba-Inferioară), dir. Vasile Vasilca, pretor, Vințul de jos. 98. *Vințul de sus* (jud. Turda-Arieș), dir. Ioan Căpălnean, preot, Vereșmort p. u. Vințul de sus. 99. *Vișeu de sus* (jud. Maramurăș), dir. Dr. Gavrilă Iuga, adv. Vișeu de sus. 100. *Viștea* (jud. Făgăraș), dir. Pavel Borza, paroh, Viștea de jos. 101. *Zălau* (jud. Selagiu), dir. Dr. Nicodim Cristea, primarul orașului, Zălau. 102. *Zărnești* (jud. Făgăraș), dir. Dr. Pompiliu Nistor, medic, Zărnești.

## Cronică.

**Numărul de față** apare în preajma serbărilor dela București (31 V — 3 VI), aranjate în onoarea «Asociațiunii». De aceea îndreptățirea unor articole ocazionale, în cari se tratează teme cunoscute multora din cetitorii noștri. Tirajul numărului este de astădată mai mare și câteva sute de exemplare se vor împărți publicului dela concerte și festivaluri. În numărul viitor vom aduce dări de seamă conștiențioase. Însemnăm numai că manifestațiile promit a fi înălțătoare.

**Impotriva murdăriei.** Ne asociem din toată inima la mișcarea în fruntea căreia s'a pus dl prof. *Nic. Iorga*, împotriva publicațiilor pornografice. Nu avem cuvinte să infierăm în de ajuns

îmundele publicații cari au inundat până și satele de prin Țara Făgărașului, răspândind murdăria sufletească în mijlocul tinerimii școlare, prin internate, prin pensioane, etc. Impotriva tuturor revistelor și broșurilor obscene va trebui dusă o cruciadă sistematică, fiindcă este în joc viitorul generațiilor. O atmosferă inficiată de bacilul dissolvant al pornografiei tâmpeste simțurile și vai și amar de oricare societate care lasă ca tinerimea să fie cuprinsă de miasmele acelea.

Vorbirea ținută de dl *Iorga* în parlamentul țării noastre — se țin acolo și vorbiri vrednice de remarcat, e vorba să le evidențiem și să le comentăm! — va trebui să deștepte din somnolența punibilă pe toți cei ce se uită

printre degete când e vorba să se acorde dreptul de a rula filmelor pornografice, când e vorba de a urmări pe calea judiciară publicațiile-atențate la bunul-simț.

Ziarele anunță că s'au descoperit urmele cetăților Sodoma și Gomora. Vrem noi ca să rivalizăm cu moravurile din acele dispărute cetăți? Să ne desmetecim — până nu e prea târziu, pentru toți!

**Luchian** (biografie și apreciere) de *Virgil Cioflec*. Cu 60 ilustrații. (Cult. națională, 1924.) 200 Lei. — O carte minunată! Albumul acesta poate să figureze cu cinste în ori și care salon.

Dl V. Cioflec și-a luat nobila sarcină de a face cunoscut publicului mare viața dureroasă a pictorului român nedreptățit, alungat de o boală nemiloasă și desconsiderat de cei ce aveau datoria să-l sprijinească la timpul său. Biograful știe să reliefeze bine personalitatea lui L. Dacă-i remarcă bunul-simț, sinceritatea, lirismul, tendința de simplificare, sensibilitatea patetică — putem să-i confrontăm scrisul cu reproducerile cele 60 din volum (singurul păcat: că nu sunt în culori!). Fața «alicită» de vărsat al lui L. ne arată autoportretul pictorului. Ochi ce au veghiat multe nopți în patul suferinții. Născut în 1868, în Ștefănești, mort în 1916 — L. a fost, de sigur, un reprezentant al picturii românești. La început elev al lui Grigorescu, mai apoi un continuator al lui, cu o notă mai realistă, L. a fost cuprins de «poezia adevărului», «n'a făcut concesii» literaturii — aici se poate discuta teza dlui Cioflec («lăsând la oparte alegoriile, scenele teatrale, sirenele, basmele — pagini sterile de ilustrație colorată în care se închide la noi atât de multă pictură» scrie dl C — ca și când ar fi puțintel dejositor să aduci

și nițică literatură sau reminiscențe de intelectual într'o pânză (vorba *cine pictează, cum pictează!*).

Dacă țărani lui Grigorescu sunt puțin idealizați (poezii à la Alecsandri), țărani lui L. sunt mai verosimili, mai ai pământului.

După albumul — durere, atât de scump și epuizat — al lui Al. Vlăhuță (biogr. l. Grigorescu), albumul acesta este a doua desfătare sufletească pentru ochi din domeniul picturii române. Volumul e de dorit să se răspândească. Cel puțin acum să reparăm greșala săvârșită față de pictorul, care la expoziția sa din rotonda Ateneului (1905) a avut un singur cumpărător, pe Grigorescu, și care a avut succese la o expoziție internațională din Munchen (1905), cerându-l-se mai apoi cele expuse la Hamburg.

„Societatea de mâine”. O revistă ca aceasta ne lipsea de mult. Subtitlul spune: «rev. săptămânală pentru probleme sociale și economice». Cine vrea să adâncească problemele sociale, cine dorește ca să se răspândească o dreaptă judecată asupra unor cardinale întrebări cari frământă societatea de astăzi și cari așteaptă să fie rezolvate în societatea de mâine, acela va trebui să consulte această revistă, condusă de oameni cu reputație stabilită (V. Goldiș, D. Gusti, Mih. Popoviți, Gh. Bogdan-Duică, I. Lupaș, Onisifor Ghibu, V. C. Osvadă, Radu Dragrea, I. Clopoșel). S. d. m. a dat chiar și în cei 7 numeri apăruți până acum un prețios material, adeverind că poate fi tratată o temă la noi și în mod academic, chiar și pentru publicul de intelectuali de prin orașelele noastre — fără de nota veninoasă, fără de polemica, de cele mai multe ori, sterilă. Mai amintim aici că dnii Sextil Pușcariu și Axente Banciu au rubrici per-

manente, privitoare la ortografie și limbă, și că dl Bogdan-Duică redactează rubrica «Discuții literare». Dorim viață prosperă noului confrate și cititori cât mai mulți. (Redacț. și adm. Cluj, strada Baba Novac 5. Pe an 600 Lei. Funcț. publici, preoți, învăț. 500 L. Autorități și întreprinderi part. 1000 Lei.)

„Politica culturală” e titlul unui luminos articol al dlui prof. I. Simionescu, apel către învățătorimea română de a persevera pe cărarea lui Haret. («Lamura», Dec. Ian. 1924).

O cronică bogată am fost siliți să o amânăm pe numărul viitor, din lipsă de spațiu.

**Impotriva calomniatorilor din presă.** Nu vă cuprinde greața — cuvântul e prea blând — cetind în multe din ziarele noastre articolele pline de venin împotriva oamenilor încărunțiți în cinste și în perseveranță pe cărarea unei munci asidue, în folosul tuturor?

Ministrul președinte cehoslovac dl Švehla, a rostit în parlamentul din Praga o magistrală vorbire, înfierând campaniile de calomnie prin presă și punând în vedere legi mai aspre pentru urmărirea celor ce calomniază. Iată unele pasagii caracteristice, după «Prager Presse» (7 Martie a. c.):

«Indulgența curților de juri la sentințele date e de vină dacă ziarele noastre nu obicinuesc să fie în alegerea expresiilor destul de precaute. Experiențele ne-au învățat că starea aceasta, pe care deja comisia constituției a adunării naționale revoluționare a considerat-o de nenorocită, încă s'a înrăutățit de atunci. Guvernul este deci de părere că nu trebuie să așteptăm regularea acestei întrebări prin o lege de presă unitară, pe care

nu putem să așteptăm ca în timpul apropiat să se înfăptuiască, ci că întrebarea competenței curților cu juri în afaceri de presă să se reguleze independent și imediat».

Dl Švehla a vorbit împotriva teoriei scandalului din presă: «Am zis că e vorba ca fiecare să ajute. Dacă cinstește cineva onoarea ca un bun prețios și dacă, oricare să fie acesta, n'are în privința aceasta decât onoarea și dacă fără a fi ascultat este liferat scandalului în ziare, atunci comite acela care stârnește scandalul pe calea aceasta în publicitate, una din cele mai mari crime din câte cunosc. Din cauza aceasta ținem să dăm puțința la pertractări și nu la scandaluri».

«In decurs de 5 ani am putut recunoaște cine are la noi intenția de a lucra ca viața noastră publică să se îmbunătățească. Fiecare are drept la critică, dar nimeni n'are un astfel de drept moral, dacă nu mănuieste critica astfel ca să ajungă la un remediu. Și critica trebuie să fie afirmativă». (Întreruperi: Da, așa e!)

«... N'ai voie să scrii invenții și informații senzaționale în ziare, ci trebuie să faci arătare la locurile competente așa, ca să poată întreprinde pașii necesari, de cercetare, judecata. Numai așa ne vor găsi toți ca nește oameni cari vreau cu toții și cari au dorința cinstită de a aduce o îmbunătățire.»

«Urmările războiului, cari au cuprins toate țările, toate popoarele și statele, se arată, în mod natural, și la noi... În interesul onoarei Republ. Cehoslovace o declar că nu este (apariția aceasta) ceva specific cehoslovac și că nu există popor, inclusive Rusia, în care să nu se arate aceleași fenomene, ca în Germania, Anglia, Franța și America... «Sguduirile acestea, aparițiile acestea — o repet — sunt

atât de generale, încât au cuprins toate popoarele, și pe învingători și pe învinși. . . O spun de aceea ca să combat afirmația care se răspândește mereu, ca și când apariția aceasta ar fi ceva specific cehoslovac.»

«Există între noi antagonisme și nu le ascundem. Există și lupte în privința unor întrebări principiale și tactice. Luptele acestea recer mult din energia noastră. Dar ne leagă deolaltă iubirea care nu se poate sdruncină, față de statul acesta. . .»

«Dacă ar fi împărțită rațional acea energie, care se izidește acum în presă și aiurea ne-am putea dedica marilor probleme cari așteaptă să le rezolvăm. Asigurarea socială, reforma pământului, problema dărilor, politica prețurilor și alte probleme financiare și economice vor putea fi rezolvate numai atunci când se va fi creat puțința unei colaborări mutuale. În sensul acesta apelez la toți, cărora le zace la inimă munca — să ne sprijinească.»

**Impotriva alcoolismului.** S'a pornit și la noi, și pe drept cuvânt, un curent potrivit beuturilor spirituoase. E vorba ca curentul acesta să sponorească, să afle cât mai mulți aderenți, să scăpăm biata populație dela țară de flagelul alcoolismului care seceră victime nenumărate, mai cu seamă acum, după războiu.

Avem înaintea noastră Nr. 3 din «*Bibl. inst. biblic al Bisericii ortodoxe-române*» — București, Tipografia cățrilor bisericești, 1923 — cu propunerea I. P. S. *Mitropolit Primat Dr. Miron Cristea* în Sinodul bis. ort. din 5 Noiembrie 1923, împotriva alcoolismului și cu «cartea pastorală» a aceluiaș arhiereu.

Ceeace ne spune I. P. S. Sa despre pustiirile alcoolismului este merit să ne pună pe gânduri. Tablourile din

Maramureș, valea Someșului, valea Mureșului de sus, ținutul Petroșanilor — ca să vorbim de ținuturile de pe la noi — nu sunt de loc edificatoare. Ceeace ne arată datele statistice din Basarabia întrece orice. În jud. Bălți cele 6 cârciumi, așa numite oficiale, de pe vremea Rușilor, s'au ridicat la 698! În jud. Orheiul dela 6 la 712, iar în jud. Hotin dela vreo 7 la peste 700! «Mi se scrie», urmează I. P. S. Sa «că într'un sat din Ardeal, pe o întindere de 200 metri sunt 11 cârciume». «Beția cuprinde astfel teren tot mai mult, sporind certele, bătăile, crimele, omorurile și împopulând atât pușcăriile, cât și casele de nebuni, căci statistica criminală și medicală constată, că 70% intră în acele locuri nefericite mânați de beție».

Arhiereul cu simț de responsabilitate cere: «energice mijloace de guvernământ, făcându-se legi radicale, nu numai pentru reducerea numărului cârciumelor, ci pentru împiedecarea producțiunii spirtului, ori monopolizarea lui, etc. Desigur statul are enorme venituri pe urma consumului de spirt; dar statului nu-i este permis să încaseze nici un ban pe contul sănătății, a moralității și propășirii poporului, ușurând, ispitit de suma tacselor de incassare, ruina morală și materială a țării».

Sfântul Sinod și-a însușit cu unanimitate aceste clare puncte de mănecare și a invitat la propagandă clerul întreg, a militat pentru rostirea unei cuvântări model: «Despre beție și urmările ei» și pentru producțiuni cu conferențe, declamații, dialoguri, etc. contra alcoolismului. A rugat guvernul: 1. să revizuiască toate licențele de cârciume și să închidă de pe acum o mare parte din ele; 2. să țină strict legea repaosului duminical, să oprească ținerea târgurilor în zile de



Duminecă și sărbători; 3. să studieze mijloacele aplicate în Suedia, Danemarca, Olanda, America și 4. să reglementeze prin lege specială producția spiritului, reducându-o la minimul posibil pentru trebuințele medicale, industriale, etc., «monopolizându-l eventual și suprimând consumația lui în cârciumă, ceea ce va face un mare bine neamului».

În ziua de 5 Noemvrie 1923 a rostit o elocventă cuvântare în acelaș sens I. P. S. Sa Mitropolitul, în Senat, iar dl ministru Vintilă Brătianu s'a grăbit să asigure pe reprezentantul bisericii că va ține cont de îndreptățile cereri.

**Speculanții.** Unul din flagelele cele mai grozave ale omenirii de astăzi este specula. Fiecare vrea să ajungă milionar peste noapte, așa, pe nemuncite. Ca să-i cadă mură în gură averea, puțin îi pasă dacă seamănului său îi merge rău: taie și spânzură.

Glasul de advertizare al oamenilor cu judecată și în cunoștință de cauză — răsună de cele mai multe ori în sec. Am ales convingerile a patru bărbați inițiați în tainele economice.

Dacă unul din cei mai mari financieri ai lumii, americanul Frank A. Vanderlip (în celebra sa carte — de seamă: «Ce s'a ales de Europa?», de după războiu) ajunge la constatarea că Europa este economiceste o «casă de nebuni», în care cele mai sănătoase principii ale schimbului sunt desconsiderate din cauza «experiențelor de valută» desastroase, și dacă dă țipetul de alarmă: consideră Europa ca un continent, ca un complex, căci altfel vă dați de mal; profesorul Charles (Carol) Gide, dela «Collège de France», nestorul economiștilor francezi, una din cele mai

remarcabile personalități de economist, cu renume mondial, ne vorbește despre «Jazz-band»-ul monedelor, iar prof. univ. din Geneva dl Duprat, despre «financiarii nesătuți», dl Adolphe Brisson despre «Tripoul (casa de joc) universal», iar corespondentul din America al unei publicații serioase franceze despre «nebunii primejdioși» (jucători la bursa din New-York).

Dar să-i luăm pe rând:

I. Profesorul la universitatea din Geneva, dl *G. L. Duprat*, în rev. fr. din Geneva, «*La Revue Mensuelle*» (Martie 1924): «Relele schimbului»... «Nici odată clasele mijlocii și laborioase n'au fost mai complet sacrificate lăcomiei de bani (cupidității), a speculanților, acaparatorilor și agiotorilor... Inflațiunea fiduciară a fost împinsă de unele din țări chiar peste limita permisă de onestitatea cea mai elementară. ..Și cum bună-credința (sinceritatea) nu mai este prețuită în mediile unde se regulează destinele maselor imbecile și popoarelor oarbe, cum se află pe lume un număr care crește mereu de oameni fără de scrupule, ca să susțină cauzele cele mai imorale, numai ca să aibă un venit bun, se poate prevedea că Germania falită va fi urmată mai curând sau mai târziu».

II. *Charles Gide* în «*La Revue Mensuelle*» (Geneva, Martie 1924), despre «Cancarul monedelor»: «Jazz-band»-ul (dansul negrilor jazz-band trad.) e nimica toată față de dansul acesta! Iată pe ce prețuri am schimbat francul nostru (un franc hârtie) în diferitele țări prin care am trecut (sfârș. a. 1923): Moscova: 100 ruble; Viena 3600 cor. austriace; Varșovia: 100,000 mărci polone; Berlin 3 jum. miliarde mărci germane... Nu mai știți ce mai plătești. (După ce a descris

scumpetea în Rusia.) *Asemenea este și într'alte țări!* (Mai scump oraș ca Viena nu știe în prezent.)

III. «Le Bonhomme Chrysale» (dl *Adolphe Brisson*) analizează lumea din 1924 astfel, în cronicile sale săptămânale din «Les Annales» (23 Martie 1924): (articolul e intitulat «Tri-poul universal», «Casa de joc, universală») «Ce furie! Ce vârtej! Agiotajul (specula) trage în vâltoarea sa nu numai pe indivizi, ci și popoarele. Din New-York; din Londra, din Amsterdam, din Viena, din Berlin, telegraful, telefonul, telegrafia fără de fir, transmit și înregistrează ordine executate imediat. Se formează coaliții. Se urzesc comploturi secrete, cărora le urmează atacuri bruscate. Reapare războiul, cu cortegiul obicinuit de perfidie și de violențe. Sângele nu curge, în văzul tuturor (zîna mare); dar rănilor date și primite din această luptă fără de îndurare nu sunt mai puțin omorâtoare și nu pricinuesc mai puține catastrofe. Falimente, bancroturi, procese scandaloase, nimicirea a case vechi (comerciale) pe cari le credeai invulnerabile, nașterea de averi nouă, clădite pe ruine; urcarea progresivă, inexorabilă (neinduplecată), a prețului existenței; prosperitatea obrăsnică a intermediarilor (mijlocitorilor) suspecți și a negustorilor cu mită; strămtorarea a celor mai buni, belșugul celor mai răi; disprețul față de munca liniștită; căutarea mijloacelor echivoce (îndoelnice) cari dau de-a dreptul la bogăție; impacientarea sărăciei; dragostea de plăceri; pofta nebună de a juca; o agitare tremurată; pofta de câștig, universală; nebunia generală... Iată, pe scurt, tabloul umanității ieșite din cel mai crud din războaie». Sfârșitul; «Hazardul este Dumnezeu. O unică morală se impune respectului

oamenilor scoși din orbită: morală a succesului. Lumea din 1924 este un uriaș (imens) tripou»...

IV. *Nebunii primejdioși*, intitulază «*La Revue Française de Prague*» (rev. fr. din Praga) a. III, n. 12, următorul elocuent și dureros pasagiu al cronicarului financiar dela «*Revue hebdomadaire*» (rev. săptămânală, din Paris) — dl Leon Vigneault, despre «unul din cele mai blăstămate flagele ale lumii moderne»:

«Trebue să fii de față la ședințele în cari se hotărăsc cursurile în New-York, pentru ca să pricepi nebunia întreagă. Dela întâia telegramă primită din Londra sau din Paris, care desvăluie evenimente câteodată inventate în întregime și în orice caz amplificate și deformate de obicei, la prima lor anunțare, fără de nici un control al faptelor, fără de vreo bătae de cap asupra consecințelor reale ale acestor fapte, ignorând tot ce nu este *business*-ul lor zilnic, alergând într'ună ici și colo, cu mutre de moftangii îngroziți, tot atât de inconsistenți (lipsiți de temei) și de creduli ca jucătorii dela Monte Carlo sau la Deauville, «cambiştii» se apucă să lanseze pe piață francul sau livra (sterlină) ca și când ar risipi în vânt nește confetti. Intrebați-i, rugați-i să vă spună în ședință sau la lunch *pentru ce* au vândut astfel francul, fără de a ști nici măcar atât dacă nu va fi redusă telegrama peste două ceasuri la justele ei proporții, și se vor atârna îndată de pulpana voastră, punându-vă întrebări ciudate, ca și când ați fi depozitarii de secrete de stat și în situația de a da instrucții dlui Po-incăreți sau dlui Ba'dwin. Ciudate creaturi (fluieră-vânt) cari, poate, că bulversează (răscolesc) lumi întregi!»

...Minunate constatări și analize! Edificatoare situații pentru lumea de

azi! Dacă nu se va găsi remediu împotriva acestor «nebuni primejdioși», din toate țările, nu sunt culori destul de negre ca să descrie viitorul bieteii omeniri bolnave...

Nu este numai la noi așa! Unul din cei dintâi oameni politici ai Franței, deputat al Parisului în sesiunea trecută, șef de partid (republican socialist), d-nul *Paul Painlevé*, membru al «Institutului» Franței, fost președinte de consiliu de miniștri, declară, înaintea alegerilor din 11 Maiu, următoarele: «Se vorbește mereu de o criză de regim... și cioclii (necrofarii) Republicei (franceze) sunt numeroși, dar se înșeală — conștient sau inconștient — în privința terminului. În realitate rolul lor este foarte ușor, fiindcă nu este vorba de o criză a regimului prin care trecem, ci de o criză a lumii. După ciclonul războiului n'ar putea să se găsească la înălțimea circumstanțelor (a împrejurărilor). Când scutură universul o rafală (o isbitură bruscă de vânt) atât de mare, nu e nici o instituție omenească în stare să se măsoare cu ea.

«Închipuiește-ți că un armăsar nimește un furnicar, — vei trage concluzia, fiindcă vezi alergând furnicile, că nu știi să se guverneze? În toate țările, fie ele victorioase sau învinse, fie ele republici sau monarhii mai mult sau mai puțin absolute, indispoziția este mare (intensă), profundă, nu se poate comprima.

«Nu e mai bine în Italia fascistă sau în Rusia bolșevică — aceste două poluri ale reacțiunii — nu e mai bine ca la noi. *Nemulțumirea este aceeaș pretutindeni.* Singura diferență este că într'o țară liberă nemulțumirea poate să-și verse necazul liber și că într'o țară despotică este înăbușită. În cazul ultim

tăcerea forțată produce iluzia «în fața spiritelor superficiale, cari afirmă, că d. e. sub Mussolini merg toată bine».

(v. «La Revue Hebdomadaire», Nr. 18, a. 33, 3 Maiu 1924.)

**Pentru interdependență!** «Desorganizarea politică și mentală a popoarelor» e intitulat un articol al sociologului *Gustave Le Bon* în rubrica sa stabilă «Viața politică» în rev. fr. «Analele» (13 Apr. 1924). Iată câteva pasagii elocvente: «Desorganizate materialicește pe urma războiului, popoarele au fost desorganizate moralicește prin repercusiunile păcii. Lipsite de idealele cari le orientau gândurile, te silesc să îți aduci aminte de corabia care rătăcește noaptea, fără de busolă, printre stâncile dela suprafața apei unei mări necunoscute. Haosul domnește, în zilele noastre, asupra lumii. Popoarele rămân divizate de uri și de neîncredere cari le împing la înarmări ce ruinează. Orbite de o totală neînțelegere a necesităților economice moderne, nu recunosc *interdependența*, care ar trebui să le conducă spre a se ajutată reciproc în loc de a se distruge reciproc. O scurtă privire asupra diferitelor state ale Europei va arată cu ușurință cât de adâncă este desorganizarea lor economică și mentală...

Dupăce trece în revistă diferitele state ale Europei, ca să arate «epidemia mentală» ce te pune pe gânduri, își termină G. L. B. articolul astfel: «Rolul conducătorilor de oameni apare în ziua de astăzi foarte greu (dificil). Nouăle credințe politice, cari tind să înlocuiască credințele religioase, nasc violențe tot atât de vii. Sectatorii credinței socialiste și ale credinței comuniste consideră pe adepții credințelor rivale ca pe nește monstri de cari trebuie să cureți pământul. De aceea

inimicî dinlăuntrul țării au ajuns tot atât de primejdioși ca și cei de afară.

Spre norocul popoarelor mai sunt puținel guvernate de un complex de tradiții și de obiceiuri inconștiente, împotriva cărora extremiștii din toate partidele rămân neputincioși.

Uitați-vă, d. e. la Anglia. Ajungând la putere șeful travaillistilor s'a simțit obligat de a renunța la concepțiile sale revoluționare, pentru ca să evite o anarhie imediată. Purtat de hazardul neprevăzut, spre stăpânire, în Anglia, și pretinzând să-și impună acolo evangelia, Lenin n'ar fi putut rămâne mai mult de o zi la putere.

Adevărata primejdie a ceasului de față rezultă din influința masselor la guvernarea națiunilor.

Sentimentele lor sunt violente și raționamentul lor este slab.

*Divizate în mici grupuri, conduse de aspirații similare, mulțimile nu consideră decât interesele lor imediate și nu țin de loc seama de interesele generale. Pentru ca să urce salariile, câteodată într'o măsură imposibilă, nu vor sta de loc la îndoială, cum au făcut-o coșarii, minerii, etc., ca să paralizeze întreagă viața unei țări. Idealul lor, foarte puțin ridicat, nu se deosebește de loc de acela care a întovărășit umanitatea în decursul lungilor secolii ai preistoriei: de a se nutri, de a se reproduce și de a se întremăncă (distruge imprumutat). Ființele primitive nu cunosc alt ideal.*

Remediile? Pe lângă toate iluziile foarte generale, nu vor rezultă instituții politice nouă, ci *transformări mentale.*

Steed despre domnia Habsburgilor din monarhia austro-ungară. Unul din cei mai de seamă ziaști din lume, editorul și șef-redactorul revistei engleze «Review of Review»

(revista revistelor), dl Steed, își tipărește memoriile, relatând despre activitatea sa de treizeci de ani ca corespondent al ziarului «Times» din Londra. Dl St. descrie într'un capitol cum a ajuns corespondent al ziarului londonez în Viena și mărturisește că abea după ani de zile a putut să resolve marea potemkiniadă a monarhiei apuse. «Prager Presse» (17 Mai 1924) reșumează astfel: «Un domnitor (Franz Joseph), descurajat și discreditat, se află — după înfrângerea dela Sădova din a. 1866 — singur față în față cu popoarele sale dându-și osteneala să le conducă pe cât eră cu putință, jucând pe un popor împotriva celui alt și dezvoltându-și stăpânirea într'un vecinic exercițiu de oportunism dinastic.

În practica aceasta a ajuns neșpus de dester, și la o analiză amănunțită a rutinei guvernării a ajuns la o cunoaștere instinctivă a ceea ce este în stare să săvârșească și ce nu. Nimenea nu se putea încrede cu totul într'ânsul, bărbații de stat și națiunile, cari îl serveau, erau totdeauna expuși posibilității de a fi dimiși, fără de veste, fără de o prealabilă prevenire, în favorul altora cari erau mai potriviți pentru scopurile sale newijlocite, dar nimeni nu eră în stare să-și păstreze influența la suprafață vreme îndelungată. Mereu se arăta Fr. I. incapabil de mulțumită. În ochii săi eră o răsplată destul de mare dacă se bucurau oamenii și popoarele de favorul de a avea permisiunea să lucreze pentru dânsul».

Dl Steed a văzut în sfârșit că aparițiile incurcate ale vieții publice din monarhia austro-ungară erau pur și simplu o mască pentru simplul fapt că Austro-Ungaria eră un bun (o moșie) a dinastiei Habsburgilor, ale cărei națiuni erau tot atâtia arândăși

cari își ocupau pozițiile în urma voinții sau a toanelor regentului».

Așa analizează acela care a jucat un rol important, și înainte de războiu, la desfășurarea evenimentelor mondiale.

Ți se desprinde un țipet de durere, după constatările acestea, foarte îndreptățite: ce au trebuit să sufere bietele popoare sub o astfel de conducere, numai ca aureala unui tron cu etichetă spaniolă să se mențină!

**Revoluția lui Horia**, conf. rostită în aula Univ. din Cluj, la 9 Oct. 1921, cu prilejul deschiderii fest. a cursurilor a. 1921/2, de I. Lupaș.

Transiția dela constatările dlui Steed este cât se poate de naturală. Istoricul nostru, dl I. Lupaș, caută să descrie starea mizeră a țăranilor iobagi din Ardeal și revolta ce s'a născut în 1784. Prin 1769 erau *104 zile de robotă* la an pe moșia domnilor feudali. De patru ori a fost Vasile Nicola (Horia) la «Burg»-ul Împăratului (Iosif II) și tot de atâtea ori a fost trimis acasă cu promisiunea că se vor rezolva problemele agrare spre mulțumirea țăranimii. Bieții țărani năcăjiți, cari s'au convins că dreptatea promisă întârzie — fiindcă ori cât s'ar fi opintit Iosif al II-lea să le și ajute (o excepție a Habsburgilor) — *interesele de castă* ale domnilor de pământ *maghiari* se opuneau cu îndâjire. Nobilimea maghiară n'a vrut să priceapă spiritul vremii și Iosif al II-lea, ori cât de avansat ar fi fost în idei, eră strâns cu ușa: trebuia să cedeze, spre gloria dinastiei și a nobilimei mioape, fără flair politic. În loc de a *remedia* răul, conții maghiari strigau că s'a aprins casa, fără ca să motiveze de ce s'a aprins sau aduceau, ca la frângerea lui Horia pe roată, țăranii din satele românești (la Alba-Iulia, 2515

țăranii români, din 419 sate!), ca și când prin teroare poți să sugrumi glasul care cere dreptate socială!

**Uniunea Internațională de ajutor dat copiilor** a adoptat *declarația* următoare, publicată în 36 limbi și răspândită în lumea întreagă: «Bărbații și femeile din toate națiunile declară că: copilul trebuie să fie pus în stare să se desvorte într'un mod normal, material și spiritual, copilul care are foame trebuie nutrit; copilul bolnav trebuie îngrijit; copilul inna-poiat mentalicește trebuie încurajat; copilul care s'a abătut de pe calea bună trebuie readus; orfanul și copilul părăsit trebuiesc adunați și ajuto-rați; copilul trebuie să fie cel din-tâi care să primească ajutoare în timp de lipsă cumplită; copilul trebuie adus în situația de a-și câștiga traiul zilnic și trebuie apărât împotriva oricărei exploatare, copilul trebuie crescut în sentimentul că cele mai bune calități ale sale vor trebui să fie puse în serviciul fraților săi». (v. «Excelsior», 6 Maiu 924.)

**Bisericile ca localuri pentru adunări publice culturale.** În revista «Kunstwart» (1 Iunie 1918) descrie unul, care a cutreierat Elveția, ținând conferențe, cum bisericile sunt folosite ca localuri de întrunire. Observațiile sunt atât de interesante, încât merită să le reținem și noi. Iată ce scrie:

«În timpul îndelungatei mele șederi în Elveția mi-a bătut îndată la ochi cum consideră toată lumea, pretutindeni, ca un *lucru de-sine-înțeles* ca bisericile să fie folosite drept localuri pentru societăți, la serbări și ca săli de congrese, ș. a. m. d. Elvețienii, cari m'au întovărășit în călătoriile mele cruciș și curmeziș prin țara

lor, nu s'au mirat mai mult decât de mirarea mea că mă mir de faptul acesta. Motivul mirării mele a trebuit să li-l explic. Întrebării lor: «De ce e la voi altfel?» nu le-am putut răspunde niciodată mulțămitor.

«În Neuchâtel aveam să țin un curs despre o temă literară, în școală. Seara, începând cu orele 7, se adunară ascultătorii mei, muncitori și muncitoare lacomi de învățatură. Dela prelegerea a 2-a deja a fost aglomerația atât de mare, încât localul școlii s'a adevărat de neîncăpător.

Aranjatorii, fără multă vorbă, s'au rugat să li-se dea biserica de alături. O jumătate de oră mai târziu îmi servea piatra botezului din biserică drept pult de orator.

«În La Chaux-de-Fonds se ține «maialul», ca în multe ținuturi ale Elveției franceze, an de an, în biserică. Când am intrat mai întâi în ea eră plină-plinuță; înainte, la altar, sta capela societății Grütli, care a executat la începutul serbării *marșuri și cântece*, după aceea a vorbit unul, care nu eră preot, de pe amvon, ca simplu muncitor, muncitorilor, despre însemnătatea culturală a înțelegerilor internaționale.

«Într'o vale a Alpilor își căntau trupele locuința, înaintea manevrelor. Adunările populare convocate pentru mine au fost pur și simplu transpuse în biserică. La biserică se duc astfel, ca și într'alte ținuturi, mulți din aceia, cari n'ar merge în restaurante sau într'alte săli, mai cu seamă domnișoare și fete din popor. Ca să le câștigi interesul nu poți să faci ceva mai bun, decât să le inviți să ia parte în biserică la adunări profane.

«Într'un oraș mai mare al Elveției germane am avut odată să țin vorbirea festivă la o festivitate corală-muncitorească. N'am mai fost cuprins

de uimire când m'au condus prietinii dela gară direct în catedrală, unde o multime cuprinsă de o atmosferă sărbătorească umplea până la ultimul locșor clădirea gigantică. Steagurile roșii și de altă culoare, cari fuseseră purtate mai înainte prin oraș, în conductul festiv, erau așezate de jur împrejurul amvonului. Orga cea minunată a cântat, aducând servicii artei populare. Unde s'ar fi putut ținea serbătorearea aceasta cu mai multă demnitate?...

«În Elveția se țin în decursul întregului an nenumărate adunări populare în biserici, adunări, în cari — înainte de votări populare importante — se discută temeinic, aducându-se argumente pro sau contra unei păreri.

«De ce? Pentru că nu există localuri de adunare mai potrivite. Aici ești asigurat împotriva orf cărei turburări; nici un chelnăr nu aleargă cu bere printre rânduri, nici o larmă de scaune trase laoparte nu intrerupe pe orator (în bisericile din Elveția sunt bănci). Firește, nici nu se fumează în biserică. Acustica este și ea de cele mai multe ori mai bună decât aiurea. Cuvântul rostit câștigă, involuntar, o însemnătate mai mare. Oameni, cari n'au să spună nimic, se rețin mai mult, în biserică. Azi se ține o adunare liberală, mâine una social-democrată, iar poimâine una conservatoare — și toate se ridică în urma locului, în cari se țin. Mii de adunări mitite se țin seară de seară în școlile, cari și așa seriile sunt goale, și fiecare o găsește aceasta așa de de-sine-înțeles, ca și faptul că adunările mai mari și manifestațiile profane, mari, concertele și reprezentațiile de canto se țin în bisericile țării. Imputarea că printr'asta s'ar «profana» școlile și bisericile nu pot să o înțeleagă elvețienii de loc». (Robert Albert.)

**Impotriva murdăriei.** Sub titlul «*Vandali*» constată ziarul «*Excelsior*» (n. citat) că de când se desprimăvărează încep unii «vandali» să diformeze frumusețile naturii cu resturile lor de mâncare, cu hârtiile pline de grăsime, etc. Respingătoare priveliște! Englezii au venit la o idee care merită atenția noastră: dorind să silească pe compatrioții lor să respecte natura au fotografiat pașiștile și pădurile murdărite astfel de mână omenească și aceste icoane ce te edifică le-au răspândit în multe exemplare, prin grădinile publice, întovărășind icoanele cu comentarii. Intrebări conștiinței omenești: «Omule! Iți place așa ceva? Aplauzi?»

**O problemă pentru compozitorii și criticii muzicali români.** A auzit odată un strein melodia «*Știi tu*»... frumoasa romanță cu textul lui Eminescu. «*Știi tu*...» este atât de cunoscută și în streinătate — încât un străin ne-a numit odată: poporul lui «*Știi tu*»... Acum m'a rugat streinul să-i procur notele, căci ar vrea să cânte la pian și la vioară melodia. Ce i-am putut oferi? În colecția «*Chitaristul român*» am aflat la Nr. 19, caietul III, în editura lui Jean Feder din București, romanța «populară». Dar știu că sunt și alte, zeci de ediții din «*Știi tu*...» Care e cea mai acceptabilă din punct de vedere muzical? Care are acompiamentul cel mai potrivit — care e vrednică de textul lui Eminescu? Nu mă pricep — fiindcă n'am studii muzicale speciale.

Pe coperta «chitaristului român», o copertă imposibilă, cu toate că este tipărită la Oscar Brandstetter în Lipsca, am citit anunțate și alte cântece cunoscute românești. Iată câteva: 1. «Călugărul», 2. «*Te mi ziceai odată*», 3. «Pentru tine, Iano», 4. «Cât te-am iu-

bit»..., 5. «Fetișo din acel sat», 6. «Două fete spală lână», 7. «Luna doarme», 8. «Steluța», 9. «Ce te legeni codrule», 10. «Am un leu și vreau să-l beau»... etc. Dupăcum vedem: un mixtum compositum, lângă poezii populare, apoi de mahala și poezii de ale lui Eminescu, armonizate... cum? Asta e întrebarea.

Am la îndemână «Biblioteca muzicală», «Lira română» din editura G. Filip («Minerva»). Fiecare număr 20 de bani. (La «Chitarist» nu e indicat prețul, dar de sigur nu va fi mai mic de 10—15 L. numărul). În Biblioteca «Lira română» găsesc la Nr. 2 «Luna doarme», la Nr. 5 «Cât te-am iubit», la Nr. 6 «Călugărul», la Nr. 7 «Pentru tine, Iano», la Nr. 8 «Două fete spală lână», la Nr. 9 «Ce te legeni codrule», la Nr. 10 «Steluța» și altele: imnuri și marșuri și romanțe cunoscute.

Se naște întrebarea: care din edițiile acestea să le recomande unul neinițiat în tainele muzicii, ca să nu răspândească prelucrări criticabile? E mai bine armonizată «Steluța» lui Alecsandri de Demetriu F. Florescu (în biblioteca «Lira Română») sau cea din «Chitaristul român»? Care ediție e numai pentru vioară, care e pentru vioară și pian, care pentru cor bărbătesc, pentru cor mixt, sau — în puține cazuri la noi — pentru orchestră?

Firește, la selecționarea aceasta iți trebuie răgaz și studii speciale, ca să poți judeca în cunoștință de cauză.

Dar este rolul acesta atât de neînsemnat încât să nu avem câțiva sftenci de aceștia — 2—3 cel puțin — pentru seratele noastre muzicale, la sate și la orașe? N'ar fi bine și frumos să se răspândească o listă de programe bine alese, în cari să fie indicate edițiile recomandabile, cu toate informațiile, cari se impun?

Un teren de activitate foarte mul-

țumitor, firește — va trebui să fie criticul muzical el însuș un om de gust, ca să poată da sfaturi altuia.

Eu cred că o broșură volantă ca cea contemplată ar aduce mai multe foloase reale culturii noastre decât multe discursuri bombastice, rostite fără de rost...

Dați-ne mână de ajutor ceice vă

simțiți chemați! Recomandați edițiile cele mai potrivite ale textelor lui Eminescu, Alecsandri, Matilda Cugler-Poni, Șerbănescu, Goga, puse pe note. Ca să le știe lumea, să le cunoască, să le îndrăgească și mai mult și să le răspândească! Atunci nu vom fi încorn de capră ce să recomandăm unui strein.

## Bibliografie.

*Gh. Bogdan-Duică: Gh. 'Lazar*, biogr., o apreciere. Edit. «Acad. Rom.».

*G. Vâlsan: Mentrea Etnografiei în România.* (Cuv. la «Soc. Etnografică Rom.», Cluj) retip. din rev. «Cultura», Cluj, 1924, 8 pag.

Protoierul militar *Ioan Dăncilă: Clipe mărețe*, discursuri, Sibiu 1923, 20 Lei.

*A. I. Kuprin: Sulamita*, trad. după orig. rusec de *Zina G. Moroianu*, Cluj, 20 Lei.

*Menger: Statul viitor*, trad. de *G. Bogdan-Duică* (Cultura națion., București) în «Bibl. politică», 90 Lei.

*Legăturile noastre cu Anglia*, de *G. Moroianu*, tipogr. Naț., Cluj, 1923, 25 Lei.

*Anuarul școlii sec. de fete gr. II. din Sibiu cu internatul de fete al «Asociațiunii»*, pe a. școl. 1922/23, publicat de *Dr. Vas. Bologa*, director. «Dacia Traiană», 1923.

*Timotei Popovici: Carte de cântece pentru zile de copii, școli primare etc.* Partea I. Edit. autorului, Sibiu 1923, 30 Lei.

*Protecția naturii în România*, de *Dr. Alex. Borza*, prof. la univ. din Cluj. Prețul 15 Lei. Librăria «Ardealul», Cluj.

*Fekete Tivadar, Szerelmes, kert, modern román köllök antológiája.* Grafica kiadás, Arad, 1924.

*Leca Morariu: Răsboiul Troadei*, după codicele Const. Popovici (1796), cu 7 clișee. Cernăuți 1924, (30 Lei).

*Em. Panaitescu, Latinită e cristianesimo nell'evoluzione storica del popolo romeno.* Roma, 1923. (3 lire).

Lucrările Institut. de geografie al. Universității din Cluj. Vol. I, 1922 cu 54 fig. în text și 31 plaușe. Tip. de dl G. Vâlsan, director. Tip. Cult. Naț. 1924. — 352 pag.

Anuarul lic. de stat «Tim. Cipariu» din Ibașfalău, 1922/3, publ. de dir. N. Negruțiu.

*Mih. Sadoveanu și D. D. Patrășcanu: Spre Emaus* — «Din viețile sfinților», vol. I., «Cartea Românească», 35 Lei.

*St. O. Iosif: Talmăcirii.* Edit. libr. «Universale» Alcalay și comp. 30 Lei.

*Alex. Giuglea: Prin România Mare..* Însemnări din excursia lic. «Gh. Lazăr» din Sibiu. Sibiu, 1924, (fără preț).

*I. St. Iochimescu și A. Kudrnáč:* Republica cehoslovacă. (Cultura Națională, 1924.) 70 Lei.